

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

MOŽNÁ RIZIKA ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE U STŘEDOŠKOLSKÉ
MLÁDEŽE

Vedoucí práce: Mgr. Alena Nohavová, Ph.D.

Autor práce: Jiří Koleš

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: III.

2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedenými v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že - v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Jiří Koleš

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Aleně Nohavové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Mé poděkování patří též studentům VOŠ, SPŠ automobilní a technické, kteří jsou ubytovaní na DM Trocnovská 2a, jenž mi při realizaci této práce pomáhali.

Obsah

ÚVOD.....	5
A TEORETICKÁ ČÁST	6
1 KOMUNIKACE.....	7
1.1 Sociální komunikace	7
1.2 Elektronická komunikace	8
2 SPECIFIKA STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE	10
2.1 Dospívající v 21. století.....	10
3 MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE	12
3.1 Internet.....	12
3.1.1 Anonymita na internetu	13
3.1.2 Závislost na internetu	14
3.1.3 Agrese na internetu.....	14
3.1.4 Výzkum EU Kids Online	15
4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	17
4.1 Kyberšikana	17
4.1.1 Prostředky kyberšikany	18
4.1.2 Agresor a oběť kyberšikany	20
4.1.3 Legislativa spojená s kyberšikanou	22
4.1.4 Prevence kyberšikany.....	23
4.2 Sexting.....	24
4.3 Stalking / Kyberstalking	25
4.3.1 Stalker a jeho oběť	26
4.4 Kybergrooming	27
4.4.1 Útočníci a oběť kybergroomingu	27
4.5 Sociální inženýrství.....	28
4.5.1 Nejčastější techniky Sociálního inženýrství	28
5 SOCIÁLNÍ SÍTĚ	30
5.1 Facebook.....	30
5.2 Twitter.....	31
5.3 Výzkumy zaměřené na sociální sítě	32
6 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ V ELEKTRONICKÉM PROSTŘEDÍ	33
6.1 Projekty a programy v ČR	33
B PRAKTICKÁ ČÁST	35
7 VÝZKUM	36
7.1 Cíl výzkumu.....	36
7.2 Výzkumné otázky	36
7.3 Způsob sběru dat.....	37
7.3.1 Vedení debaty.....	38
7.4 Shrnutí.....	40
7.5 Diskuze.....	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	45
SEZNAM ZKRATEK	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	50
ABSTRAKT	57
ABSTRACT	58

Úvod

Cílem mé bakalářské práce je nastínit problematiku elektronické komunikace a sociálně patologických jevů s ní související, jako je kyberšikana, stalking / kyberstalking, sexting, kybergrooming a sociální inženýrství. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První část je teoretická, ve které nastiňuji stručnou charakteristiku dané problematiky. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole se zabývám komunikací. Druhá kapitola se věnuje moderním komunikačním technologiím. Ve třetí kapitole představuji sociálně patologické jevy spojené s užíváním elektronické komunikace a ve čtvrté kapitole nastíním, co jsou to sociální sítě. V druhé části je uveden výzkum, jehož cílem je zjistit, kolik času tráví středoškolská mládež pomocí informačních technologií (na počítači) a co na počítači dělají. Také mě zajímá, zda jsou informováni o rizicích, které jsou s užíváním počítače spojené.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolil na základě svého zaměstnání. Jelikož pracuji jako vychovatel na chlapeckém domově mládeže, naskýtá se mi každodenní příležitost nahlédnout do života dospívajících jedinců a možnost sledovat, jak chlapci, studenti střední školy, využívají svůj volný čas. Z mého vlastního pozorování vím, že studenti tohoto věku převážnou většinu svého volného času tráví na počítači a z tohoto důvodu jsem téma své bakalářské práce zaměřil na možná rizika elektronické komunikace u středoškolské mládeže. Tento můj názor dokládají i výzkumy zaměřené na toto téma (viz EU Kids Online, ZoomSphere aj.) Vývoj technologií je v dnešní době markantní a každý z nás má poměrně snadný přístup k internetu díky zavedeným sítím v kavárnách, školách, zaměstnáních, brigádách nebo knihovnách a v neposlední řadě v našich domovech. Nehledě na to, že chování lidí na internetu v mém širokém okolí vypadá, jakoby si neuvědomovali, jaká nebezpečí na ně ve virtuálním světě číhají, bez ohledu na možnost snadného přesunutí problémů do světa reálného. Někteří lidé nevědomky manipulují s vlastním bezpečím. Takové chování, lze přirovnat k řízení automobilu. Někteří z nás si nejsou vědomi síly a moci, kterou díky tomuto stroji najednou oplývají do té doby, než jim pomůže nějaká nešťastná událost k uvědomění. Přesně na takovém principu funguje i manipulace s internetem.

A TEORETICKÁ ČÁST

1 Komunikace

Lidská společnost představuje síť vztahů mezi lidmi. Přirovnáme-li ji k síti rybářské, pak uzly představují lidi a provázky či lana vztahy mezi nimi. Ale co to vlastně je, toto lanoví v lidském světě? Jedna odpověď je, že je to komunikace.¹

Pojem komunikace slovníky definují např. jako *přenos informace pomocí vydávaných a přijímaných signálů, které jsou opěťované.*² Také z latinského původu slova *communicatio*, což znamená vespolné účastnění či *communicare* činit něco společným, společně něco sdílet je patrné, že komunikace není jen o jakémisi proudění, ale i o účasti druhých. Pod komunikační výměnou si můžeme představit i sdělování a sdílení.³

Vývoj lidské civilizace souvisí i s rozvojem a proměnou komunikace. Lidská komunikace si prošla několika stádii vývoje například mimoslovní komunikací prostřednictvím gest a mimiky, ústní znění, obraz, písemný výraz, tisk, rozhlas, které vedou až k televizi a internetu. Současně se mění i vzor vzdělance od antického rétora přes badatele s knihou k expertovi s počítačovou databází.⁴

1.1 Sociální komunikace

Každý z nás je denně ovlivňován druhými lidmi, vzájemně se kontaktujeme a sdělujeme si své pocity a myšlenky. Samotná potřeba komunikovat je pro nás důležitou životní složkou. Prostřednictvím ní někteří z nás, aniž bychom o tom někdy věděli, projevuje svá přání, touhy nebo emoce. Dokážeme z takové komunikace poznat osobnost druhého, vyčíst například jeho role i celkový postoj k životu. Každé takové komunikaci, probíhající mezi členy naší společnosti, se říká komunikace sociální. Sociální komunikace je jev, který je doprovázen společenským stykem. Je tím tedy každá komunikace, ve které se předávají informace a názory v určitém sociálním kontaktu. Podmínkou sociální komunikace je tedy existence společenských útvarů a formací.

¹ Srov. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*, str. 17.

² Srov. BARTÁK, Jan a Hana BRADNOVÁ. *Encyklopedický slovník*.

³ Srov. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*.

⁴ Srov. MUSIL, Josef. *Komunikace v informační společnosti*.

Příkladem sociální komunikace je komunikace ve vyučování, například učitel s žákem, kterou nazýváme komunikací pedagogickou.

Sociální komunikace má několik úrovní:

- **Makroúroveň-** sociální komunikace v tom nejširším slova smyslu, komunikace na úrovni společnosti, historického vývoje
- **Mezoúroveň-** probíhající komunikace ve společné práci, hře či činnosti
- **Mikroúroveň-** komunikace v základních komunikačních aktech jako jsou mimické projevy, otázka – odpověď⁵

1.2 Elektronická komunikace

Elektronickou komunikací rozumíme specifickou formu sociální komunikace, nevyžadující pro výměnu a sdělení informací fyzickou přítomnost komunikujících jedinců na jednom určitém prostoru či území. Elektronická komunikace zprostředkovává kontakt mezi komunikujícími osobami prostřednictvím moderního opatření z oblasti komunikační a informační technologie, jejíž rozvoj dal markantní nárůst počtu komunikací z internetového a mobilního prostředí. Tato forma komunikace se odlišuje od ostatních také díky situacím, kdy se osoby spolu komunikující ani nemusí osobně znát. Nejhojněji používanými typy elektronické komunikace v soudobé situaci zahrnují telefonování, dopisování pomocí chatu a emailu.⁶

Tento typ elektronické komunikace pomáhá jedincům s jistou sociální bariérou v průběhu komunikace, která je provázena společenským stykem. Lidé, dorozumívající se prostřednictvím elektronické komunikace, jsou ušetřeni jistých sociálních tlaků, které na ně v opačném případě působí. V několika extrémních situacích se ukázalo, že komunikující osoba přechází při užívání internetové komunikace do stavu deprivace, a to z důvodů ztráty vlastního pocitu individuality, což je obecně nazýváno deindividualizací (což je proces snížení až ztráty pocitu vlastní individuality).⁷ Tato anonymita ve světě internetu může mít silný vliv na utváření a formování vztahů, ovšem nemusí nutně přispívat k překonání sociálních bariér. Je známo, že v elektronické komunikaci se jedinec snáze přizpůsobí určitým skupinovým normám a pravidlům, nežli v komunikaci běžné. V takovém případě je zřejmě na vině opět již zmíněný vliv deindividualizace, díky němuž jednotlivci více pocítí příslušnost k dané skupině. Pojem

⁵ Srov. SVATOŠ, Tomáš. *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace*.

⁶ Srov. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*.

⁷ Tamtéž

deindividualizace má ve virtuálním světě značný dopad na podpoření jistých stereotypů lidského chování. Příkladem by mohl být posílený pocit převahy a dominantní pozice mužů vůči ženám v prostředí internetové komunikace.⁸

Elektronická forma komunikace se rozděluje na následující dva typy: online komunikace a komunikace probíhající offline. V případě komunikace online se jedná o komunikaci realizovanou pomocí počítačové sítě, která probíhá ve dvou dalších formách: synchronní a asynchronní. Mluvíme-li o synchronní online komunikaci, znamená to okamžitou a rychlou výměnu informací mezi komunikátory tak, jak jsme tomu zvyklí při obvyklém a běžném rozhovoru. Spojení osob tedy probíhá také v reálném čase, jelikož jsou všichni toho momentu přítomni. Klasicky známým příkladem takové sdělovací formy jsou například online chaty, ale také komunikování přes mobilní telefony, přesněji řečeno telefonování. Na druhé straně asynchronní komunikace se vyznačuje jistým zpožděním a časovým odstupem při přenosu informací, jako se tomu děje např. u elektronické pošty - emailu, kdy se adresát dozví informace pouze až po přihlášení a spuštění služby. Došlou zprávu si přečte a sám se rozhodne, jak bude s informací dále nakládat a zda se dotyčná osoba dočká odpovědi. Mimo emailové služby se k asynchronní komunikaci váže také spojení přes mobilní telefony, v tomto případě jde o textové SMS zprávy. Co se týče offline komunikace, hovoříme o ní ve všech případech, kde jedinci navzájem komunikují mimo počítačovou síť.⁹

⁸ Srov. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi.*

⁹ Srov. KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci.*

2 Specifika středoškolské mládeže

Jelikož je má práce cíleně zaměřena na středoškolskou mládež, nemohu vynechat specifické rysy lidí tohoto věku. Adolescenti, jsou jedinci ve věku od 15 do 20 let.¹⁰ Každý dospívající jedinec náleží do skupiny, ve které žije a každá taková skupina patří k určitému sociálnímu systému. Skupina, kterou tvoří středoškolská mládež, je charakteristická sociální nezralostí, připravující se na plnění dospělých rolí v budoucnosti. Většina členů takové skupiny je proslulá svou touhou po samostatnosti, svobodou jejich myšlení, ale také nadměrou sebekritiky. Jejich jednání se odráží často v neuznávání kompromisů a odmítání či zavrhování projevů ostatních. Častokrát jsou situace v jejich režii řešeny velice bezohledně a násilně, mají velký problém s přijímáním byť i sebemenší kritiky. Jejich osobnost je ale stále zranitelná a citlivá, i nadále cítí potřebu být veden v situacích, kde nemají tak velkou jistotu a když obtížně hledají místo ve společnosti, aby začali plnit své společenské role.¹¹

Dobrodružnost, citlivost, zranitelná romantická duše nebo častá impulzivnost a vznětlivost. Toto je výčet nejtypičtějších rysů chování člověka středoškolského věku. Jedinec si hledá svůj vlastní životní názor a postoj, stanovuje si svůj žebříček hodnot a celkově se snaží nalézt smysl svého života. Výbušnost a impulzivní chování se projevuje zvláště tehdy, objeví-li se sledující pohledy, dotěrné poznámky a jiná gesta rodičů nebo vychovatelů.

Co se týče psychického vývoje, u jedince v tomto věku se prohlubuje smysl pro estetičnost, zvýšená míra fantasmie a představivosti a také velice intenzivní rozvoj rozumových operací.¹²

2.1 Dospívající v 21. století

Průběh a význam adolescentního období se v posledních několika desetiletích podstatně proměnil. Je známé, že většina dospívajících jedinců prožívala období s mnoha krizemi, konflikty a střety. Dnešní dobou tomu tak již není. Nynější adolescenti si své chování daleko více uvědomují a mívají mnohem větší osobní zkušenosti. V minulosti se cestování do zahraničí, volba vzdělání a svobodné slovo považovalo za nové neobjevené možnosti, kdežto dnes jej jedinci přijímají jako

¹⁰ Srov. MACEK, Petr. *Adolescence*.

¹¹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*.

¹² Srov. KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci*.

samozřejmý fakt. Jako běžné složky života jsou rovněž označovány např. informační technologie, globalizování kultury, nejednoznačné identity jedinců nebo třeba odkládání rodičovství. Charakteristika soudobé mládeže se do velké míry odráží na jejich životním stylu, který z části vyplňuje pozitivní právo se svobodně rozhodovat, které s sebou bohužel přináší i velkou sociální i osobní nejistotu.¹³

¹³ Srov. MACEK, Petr. *Adolescence*.

3 Moderní komunikační technologie

„Nejúčinnějším a nejdůležitějším ze všech činitelů působících proti homeostázi ve společnosti je právě ovládnutí sdělovacích prostředků.“¹⁴

Média, jak je známe, se rozdělují do kategorie tisková a elektronická. Pro média tisková byl důležitým historickým mezníkem vynález knihtisku. Zde můžeme zařadit např. knihy, časopisy, brožury, letáky, vyhlášky či plakáty. Často se v souvislosti s tištěnými médii hovoří pouze o tzv. periodikách, ke kterým obvykle řadíme tiskoviny, které vycházejí přinejmenším dvakrát za rok. Pokud hovoříme o sociální komunikaci, asi největší smysl pro ni nesou noviny, především deníky a časopisy.

Co se týče elektronických médií, svůj obzor rozšiřuje stále sílící význam internetu, kterému se poslední dobou daří stavět do pozadí i další technologická média, jako je televize či rádio. Také nesmíme zapomenout na jiná a stále hojně používaná média, jimiž jsou telefon, video, DVD, CD atd.¹⁵

3.1 Internet

Pro dnešní internet je typický a pro mnoho jedinců lákavý fakt, že je tzv. „prostředím bez zábran“ (neboli chování bez zábran). Tento termín se vžil díky volnému překladu z anglického „disinhibited environment“. V českém slovníku jej nalezneme jako výraz „disinhibované prostředí“ nebo „disinhibice“, přičemž oba termíny znamenají stejný fenomén. Fenomén prostředí bez zábran s sebou přináší nejen kladné, ale i záporné dopady do reálného života, výuku, výzkum i internetovou komerci a ve světě internetu je zrovna on nejproslulejším a nejčastěji zmiňovaným jevem.¹⁶

Pro dorozumívání na internetu a komunikování mezi uživateli je specifický také zvláštní druh jazyka, mezi něj můžeme zařadit anglické zkratky, jako například LOL = laughing out loud, do češtiny můžeme přeložit, jako hlasitě se směji. Také se v elektronické komunikaci často používají emotikony (neboli smajlíci). Emotikona je tedy prostředkem pro vyjádření emoce v textové komunikaci.¹⁷

Internet, jaký ho známe dnes, vzniknul z původní sítě jménem ARPANET, která v té době fungovala jako projekt vládní agentury Ministerstva obrany Spojených států

¹⁴ Srov. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*, str. 131.

¹⁵ Srov. MUSIL, Josef. *Komunikace v informační společnosti*.

¹⁶ Srov. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*.

¹⁷ Srov. Emotikon. *Katedra informačních technologií: PEF ČZU v Praze* [online].

amerických ARPA (Advanced Research Projects Agency) a její hlavní náplní bylo zabezpečit bezproblémové fungování armádních systémů v případě náhlé situace, kdyby na Spojené státy proběhl vojenský útok. Po určité době se tento vojenský projekt stal sítí, kterou začaly užívat vědecké, ale také komerční (pro širokou veřejnost, zaměřené na zisk) subjekty. Následně vystřídal ARPANET internet dnešní doby, který je hojně využívanou sítí především také pro soukromé jedince.¹⁸

3.1.1 *Anonymita na internetu*

Často je mezi lidmi slyšáváno, že internet má v sobě zabudovanou absolutní anonymitu. Většina lidí má za to, že jejich nedávné i dávné počiny na internetu již nikdo jiný nemá šanci najít, dohledat či odhalit. Je důležité dodat, že za touto myšlenkou většiny populace se skrývá obyčejný klam. Ve skutečnosti se anonymita běžného uživatele internetu vymezuje pouze do malé míry a kdejakí odborníci skrze počítačovou techniku a dokonce i někteří vzdělaní amatéři jsou schopni zjistit o pobytu na internetové síti nemálo informací, např. odkud byl uživatel k síti přihlášen, což by mohlo být první indicií k dohledání identity jedince. Tak, jako v reálném životě, i ve virtuálním světě platí pravidlo: čím zručnější zloděj (počítačový odborník), tím hůře se ho daří dopadnout. Jak se na internetu chránit a alespoň z části si zachovat internetovou anonymitu se můžeme dočíst v mnoha knihách (například *Vaše bezpečnost a anonymita na Internetu*) a odborných technických časopisech.

Internetová anonymita je obecně rozdělena na dva typy: objektivní anonymita a subjektivní anonymita. V souvislosti s anonymitou objektivní se ptáme, jaká je reálná možnost identifikace uživatelské identity na internetu. Jinak řečeno, objektivní typ spekuluje o tom, do jaké míry se dá člověk detailně vypátrat prostřednictvím internetového zdroje. Na druhou stranu anonymita subjektivní zahrnuje pouze vlastní názor jedince na anonymitu na internetu, co si myslí o míře vlastního utajení při jeho užívání. Přináší tedy subjektivní postoj osoby k věci. Pro bezpečné chování na internetu by lidé na tuto problematiku měli mít zdravý názor, jelikož do velké míry ovlivňuje jejich myšlení a chování.¹⁹

¹⁸ Srov. VAŠUTOVÁ, Marie. *Proměny šikany ve světě nových médií*.

¹⁹ Srov. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*.

3.1.2 *Závislost na internetu*

Tak, jako existuje závislost na drogách či jiných omamných látkách, může se postupem času vybudovat také závislost na internetu. Internetová síť je sice finančně méně nákladná než drogy, na druhou stranu dotyčný platí vlastním zdravím. Tvrdí se, že se tato závislost může s drogovou závislostí bez problému měřit, protože vliv na lidskou psychiku i následný život se závislostí je prakticky u obou stejný. Závislý upadá do fiktivního světa bez reálného podkladu, přichází úpadek nebo totální rozpad dosavadních sociálních vztahů jedince, tedy také jeho rodiny. Dále následují depresivní stavy a globální izolace od vnějšího světa. U závislého se postupem času začnou objevovat zdravotní komplikace, což finálně vede ke ztrátě zaměstnání, v horších případech ke kriminalitě. Určitá podobnost s drogovým návykem také je, že v obou případech se závislý člověk považuje za člena nějaké skupiny, ať jde o party narkomanů nebo internetové společenství. Internetově závislí lidé v USA věnují svůj čas erotickým stránkám, zatímco v Rakousku jsou to online hry s chatováním, v Německu a jiných státech se závislí zabývají surfováním po internetu. Některé země dokonce zařadily internetovou závislost přímo do názvu speciálních léčeb. Ve Švédsku má sídlo Internet Therapy Center a poblíž Kodaně je to Ústav pro léčení gamblerské a internetové závislosti.²⁰

3.1.3 *Agrese na internetu*

Na internetu koluje agresivita, která je zastoupena např. fenoménem zvaného „flame wars“, a jelikož anglický překlad slova „flame“ vyjadřuje vzplanutí, je tento fenomén zmiňován při agresivních slovních diskuzích. Sklony k agresivnímu chování se mohou díky působení některých vlivů zvyšovat, což potvrdily některé psychologické teorie. Úzce spjatá s agresivním jednáním je teorie frustrace. Je-li jedinec vystaven frustraci, má sklony jednat agresivně. Agresivní chování na internetu je převážně způsobeno technologií jako takovou, a to zejména kvůli malé rychlosti internetového připojení. Každý běžný uživatel totiž prožije téměř všechn svůj čas pouhým vyčkáváním na odpověď druhého uživatele, což mu na klidu rozhodně nepřidává, naopak si tím zvyšuje hladinu frustrace, znamenající také zvýšenou agresi. Na klidu jedinci určitě nepřidají nečekané události, které by se daly zapsat pod kategorii „technické obtíže“. Na mysli mám např. výpadky internetového signálu nebo také

²⁰ Srov. MUSIL, Josef. *Komunikace v informační společnosti*.

zmáčknutí omylem tlačítka na klávesnici a tím způsobené odhlášení z náležitého serveru. Abychom agresivní chování a počiny nesvalovali pouze na frustraci, dalším tzv. viníkem takového jednání je rovněž lecjaká negativní událost, pro představu tím může být např. útok proti naší osobě, chování a jednání či proti imaginární postavě.²¹

3.1.4 Výzkum *EU Kids Online*

Celoevropský výzkum *EU Kids Online* zveřejnil v roce 2011 výsledky svého šetření, které bylo provedeno ve 25 zemích Evropy a kterého se zúčastnilo 25 000 dětí a dospívajících jedinců ve věku 9 - 16 let.²² Výsledky ukazují, že 93 % dětí se na internet dostává alespoň jednou týdně a 60 % dokonce každý den nebo skoro každý den. Kvůli technické době může být očekáváno, že se věk dalších uživatelů internetu bude stále snižovat, což také výsledky potvrdily. Děti dnešního světa poprvé internet navštíví v průměru 9. roce věku, přičemž děti z ČR už o rok dříve. Co se týče času stráveného na internetu, vychází to v průměru na jednu a půl hodinu za den, a platí zde pravidlo čím starší jedinci, tím více času na něm stráveném (mládež v 15 a 16 letech je připojena dvě hodiny denně).²³

Výsledky výzkumu *EU Kids Online* také poukazují na fakt, že činnosti, které děti a dospívající na internetu provádí, jsou opravdu rozmanité. Nejvíce však (85 %) její děti používají pro práci do školy, o něco méně procent (83 %) na hraní her a třetí místo (76 %) obsadilo oblíbené dívání se na videoklipy. Dále pak byly zmíněny také různorodé aplikace ke komunikaci, jako jsou sociální sítě a chaty (59 % respondentů věku 9 - 16 let již má založený účet na některé ze sociálních sítí). 40 % dětí na internetu zveřejňuje své vlastní obrázky, třetina z dotázaných uvedla činnost sdílení zpráv a používání webové kamery. Překvapivě své vlastní webové stránky vybudovalo jen 11 % dětí. Souhrnně z výzkumu vyplynulo, že se děti při příchodu na internet zpočátku zabaví základními aktivitami, které internet nabízí a postupem času se propracují ke sdílení informací a k takovým činnostem, které vyžadují větší míru kreativního soustředění.

Zkusme se zamyslet nad tím, co mladé uživatele internetu do tohoto světa vůbec přivádí a proč na něm chtějí dobrovolně trávit tolik svého volného času? Mladší jedince

²¹ Srov. ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*.

²² Srov. ŠEBEŠ, Marek. Děti a mládež v kyberprostoru. *Zvyšování mediální gramotnosti v ČR: Vzdělávací portál Média pod lupou* [online].

²³ LIVINGSTONE, Sonia, HADDON, Leslie, GÖRZIG, Anke, ÓLAFSSON, Kjartan. *Risks and Safety on the Internet: The Perspective of European Children*.

láká internetový svět na určitý druh zábavy (hry, chatování atd.), možnost odreagovat se, ale i dozvědět se spoustu nových informací či naučit se něco nového. Činnosti, které realizují na internetu, jim pomáhají v utváření vlastního já, najít svou vlastní identitu, se kterou mohou navíc dělat „pokusy“. Zaplétají se do různých sociálních vztahů a skupin, protože mají pocit, že někam patří a dostává se jim zde pochopení. Toto chování přichází s procesem tzv. separace od rodiny a probíhá, když je jedinec ve věku dospívajícího teenagera. Takto uvažující jedinec se díky internetu stává svobodným, nikdo mu jeho chování nezakazuje, neboť rodiče o jeho činnostech na internetu nemají tušení, dělá si vše tak, jak chce pouze on. Na chování a jednání dospívajícího uživatele na internetové síti se může ve velké míře podílet mnoho faktorů, které ovlivňují například, co dospívající na internetu dělá a do jaké míry závažnosti staví své chování. Zmíněnými faktory jsou prostředí, kde jedinec vyrůstá, jeho výchova, školský systém nebo způsoby regulace medií.²⁴

²⁴ Srov. ŠEBEŠ, Marek. Děti a mládež v kyberprostoru. *Zvyšování mediální gramotnosti v ČR: Vzdělávací portál Média pod lupou* [online].

4 Sociálně patologické jevy

Používání elektronické komunikace jako způsobu k dorozumívání má značný vliv jak na sociální, tak na psychický vývoj dospívajících, internet s sebou přináší rychle dostupné informace, mimo jiné také možnost vzdělávání nebo zabavení na nějaký čas. Virtuální svět znamená rovněž i mnoho negativních vlivů, kterými se budeme dále zabývat, jelikož většina z nich jsou dosti závažné a ohrožují životy dospívajících jedinců.

4.1 *Kyberšikana*

Kyberšikana, nebo také kybernetická, elektronická či digitální šikana, je popisovaná jako speciální forma psychické šikany. V obou případech je oběť podrobena posmívání, vyhrožování, nadávání, ponižování a obtěžování s naprostým ignorováním mravních zásad a pravidel komunikace. Pokud hovoříme o kyberšikaně, všechny útoky přicházejí z kyberprostoru. Oběť následně postihují psychická traumata, která ji silně ovlivňují po celou dobu jejího život, v mezních případech mohou vyústit ve smrt. Agresoři svou oběť napadají prostřednictvím internetových a mobilních sítí, a to pomocí aplikací jako je chat, email, zprávy SMS či MMS a dalších. Většina dospívajících jedinců v dnešním technickém světě vlastní počítač i mobilní telefony, což jim umožňuje bezmezný pohyb na internetu, přístup k informacím nebo kontakt s lidmi kdekoli po celém světě. Na internetu mohou sdílet své pocity, dojmy, zkušenosti, zážitky a daleko lépe navazovat kontakty, což je pro nynější mládež úplně nový svět. Internetová síť je dostupná jak doma, v knihovně, kavárně, tak i ve škole. Školní prostředí je rovněž příznačné pro výskyt kyberšikany. Agresoři si vyhlídnutou oběť natočí ji na video a dále umístí na internet. V některých případech se oběť klasické šikany na internetové síti stává agresorem a oplácí činy na něm konané.

Kyberšikana je podobná s klasickou šikanou v jednom bodě, a tím je úsilí agresora ublížit své oběti. To je jediným společným znakem, ostatními se odlišuje. Na internetovém portálu E-Bezpečí jsou difference těchto dvou druhů šikany vystihovány následovně: *„Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se kyberšikany od tradiční šikany. Ve virtuálním světě mohou být lidé anonymní, mohou komunikovat, aniž by byli zatíženi společenskými rolemi, svými fyzickými nedostatky, psychickými bloky plynoucími z osobního kontaktu s lidmi, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou*

fyzicky přítomni, a pokud s někým v kontaktu být nechtějí, mohou komunikaci snadno ukončit.“²⁵

4.1.1 Prostředky kyberšikany

- **Textové zprávy**

V textových zprávách si může oběť přečíst zprávu, ve které agresor útočí. Prostřednictvím textových zpráv může pachatel sdělení odesílat opakovaně a svou oběť tak neustále přesycovat mnoha zprávami. Z pozice oběti je zjištění agresora mnohdy nemožné, jestliže útočník používá SIM kartu na jedno použití, kterou může po vypotřebování kreditu nahradit jinou.

- **Fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů**

Téměř každý mobilní telefon v sobě obsahuje funkci fotografování nebo natáčení videí. A pokud je skrz mobil realizovatelný přístup na internet, můžeme své fotografie či videa sdílet či posílat dále. V kybernetickém šikanování toho útočník využívá k zesměšňování a zastrašení oběti. Termín „happy slapping“, v překladu veselé fackování, vyjadřuje právě kyberšikanu skrz sdílení natočených videí, kde agresor napadá oběť fyzicky.

- **Mobilní telefonáty**

Mobilní telefony představují pro kyberšikanu opravdu velkého pomocníka, jelikož tato forma se týká také mobilních telefonů. Útočníci nedopřejí obětem chvilku klidu, ustavičné prozvánění, textování a telefonování za účelem jejich vystrašení jim rozhodně na klidu nepřidá. Někteří agresori jednájí tak, že oběti odcizí její telefon a obtěžují stejným způsobem lidi v telefonním seznamu. V tomto případě se stává útočníkem nevinná oběť, která nemá o útocích ani tušení.

- **E-mail**

Volně přístupné účty, které si dnes může kdokoliv několikrát založit jsou dalším vhodným prostředím pro kyberšikanu. Její průběh je stejného principu, jako tomu je u mobilních telefonů. Z násilníkovy emailové schránky odchází útočné emaily do schránky oběti, a to mnohdy pod cizím jménem nebo přezdívkou, jelikož si agresor chrání identitu před odhalením.²⁶

²⁵ KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. Co je kyberšikana?. *E-bezpečí* [online].

²⁶ Srov. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*.

- **Chatovací místnosti**

Chatování je oblíbeným koníčkem nejen u dospívajících. Rádi se zde pobaví, svěří se, sdělí své pocity, myšlenky atd. Zvrat dochází v okamžiku, pokud nejsou dodržena veškerá bezpečnostní pravidla a opatření. Jestliže se tomu tak stane, je oběť podrobena následným vyhrožováním nebo zastrašováním.

- **Instant messaging**

K této formě komunikace české mládeže v tomto případě poslouží program Skype nebo, dnes už ne tolik populární, ICQ. Jedinec je natolik unešený a vžitý do probíhající komunikace, že lehce zapomene, v jakém prostředí se nachází. Následně se příjemná konverzace může zvrátit v lavinu bojovných komentářů. V instant messaging se vyskytují i situace, ve kterých prostřednictvím těchto programů na jedince útočí celá skupina agresorů.

- **Sociální sítě**

Asi největším letošním hitem se staly sociální sítě, jako je Facebook, Twitter, Instagram, Google+, a další. Skrze sociální sítě se člověk snadno spojí s ostatními uživateli, nemluvě o tom, že obsahují funkci např. sdílet své fotografie, videa, myšlenky, názory i zážitky. Je to jedno velké komunikační centrum, které, když členové odmítají respektovat bezpečnostní zásady, se může stát osudným pro nejednoho uživatele. A rozhodně to nezůstává pouze na šíření pomluv o daném uživateli. Dnešním trendem u dětí a mládeže je být známou osobností, o které bude každý vědět. Tento fakt je nejspíše největším impulzem ke schvalování či přijímání „žádostí o přátelství“ lidem, které nikdy neviděli a tudíž je neznají. Automaticky, aniž by si to uvědomovali, jim otvírají svůj osobní svět. Potenciální agresori tak mají svou oběť pod kontrolou, ačkoli by museli prozrazovat svou identitu.

- **Internetové stránky**

Kdekdo by si myslel, že na internetových stránkách žádná kyberšikana nehrozí. Pokud ovšem chtějí útočníci ubližovat, najdou si cestu i zde. Kyberšikana tohoto rázu má mnohdy dokonce až hrůzostrašné následky. Vynalézaví pachatelé svoří skrze internetovou síť blog, a to na úkor své oběti, kde ji rozebírají, pomlouvají a útočí. Po internetu koluje mnoho nabídek na vytvoření vlastních stránek zdarma, jež slouží primárně pro legitimní účely, a které jsou také mnohokrát zhotovovány na škodu celebritám či politikům.²⁷

²⁷ Srov. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty.*

4.1.2 Agresor a oběť kyberšikany

Ve virtuálním prostředí, tzv. kyberprostoru si člověk povídá a někdy i svěřuje lidem, za jejichž přezdívkami může být mnohdy někdo úplně jiný. Toho využívají agresori, kteří tak nemusí prozrazovat svou identitu a od svých obětí postupně získávají potřebné informace, soukromá tajemství, fotografie či videa. Následně s tím naloží podle svého a oběti budou později litovat. Ponaučením nejen pro oběti by mohlo být udržování jistoty, s kým v kyberprostoru komunikují a neprozrazovat přes internet veškerá svá tajemství a důležité informace, které by neměli vědět ostatní. Zjistilo se, že prostřednictvím chatů a dalších komunikačních programů lidé sdělují i takové informace, které by v normálním prostředí sdělovali s obtížemi nebo vůbec.

Osobností agresora může být v reálném světě jedinec většinou znalý v oblasti ICT, sociálně utlačovaný či neprůbojný, nesmělý a neschopný navazovat kamarádské vztahy. V okamžiku, kdy se ocitne v kyberprostoru, jeho povaha se změní v aktivní a agresivní. To platí také pro jedince fyzicky a sociálně slabé. Takovému chování, kdy jedinec ztrácí svou nesmělost, plachost a odkládá veškeré zábrany, se říká tzv. „disinhibiční efekt“. Kyberprostor pro něj představuje, díky anonymitě, zdroj síly a moci, protože ve virtuálním prostředí nezáleží na sociálním postavení jedince, jeho úspěšnosti, věku ani pohlaví. Bývá pravidlem, že v kyberprostoru si útočící jedinec dovolí k oběti mnohem více, než by tomu tak bylo v reálném světě. To vše je ještě podpořeno anonymitou, celkovou dálkou a nepřítomností smyslových podnětů a vjemů, které jedinec v běžné situaci má.

Útočící osoby v kyberšikaně rozdělujeme podle stylů šikanování do několika skupin, které se od sebe odlišují například způsoby skrývání před oběťmi, mírou anonymity, hloubkou úmyslnosti při činech atd. Někteří agresori jsou při činu rádi pozorováni publikem, jiní se naopak před veřejností schovávají.²⁸

Útočníci v kyberšikaně se dělí do těchto modelů:

1. pomstychtivý andílek
2. bažící po moci
3. sprostý holky
4. neúmyslný kyberagresor

Model „pomstychtivý andílek“ se ve skutečnosti vůbec za agresora nepovažuje. Svě chování vnímá jako ochranu sebe a jedinců v okolí před nepřítelem, který právem trpí.

²⁸ Srov. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*.

Myslí si o sobě, že jeho jednání je „zlonapravující“. Tento typ agresora si kyberšikanou sám prošel a nyní ji obdobně vrací, například může být rozčilený na svou oběť a svými činy na internetu chce oběť potrestat či jí dát řádnou lekci. Pomstychtiví andílci se mnohdy dostávají do hry v okamžiku, kdy chtějí ochránit svého kamaráda, který je šikanován. Takoví útočníci prostřednictvím kyberšikanu pracují v soukromí, nanejvýše své počiny sdílejí s úzkými přáteli nebo oběťmi kyberšikanovaného agresora.

Dalším typ „bažící po moci“ se snaží ovládnout druhé, a to prostřednictvím strachu okolí. Neustále má potřebu projevovat vlastní autoritu a ukazovat svou sílu, která je natolik velká, aby ho mohli ostatní lidé poslouchat. Takoví jedinci ke své spokojenosti potřebují obecnost, které nemusí být nijak početné, postačí mu pár známých a přátel. Kyberšikana pro ně není dost uspokojující, neboť probíhá většinou v soukromí bez dalších svědků. Proto všechny své skutky na veřejnosti přiznávají a odhalují a následně očekávají reakci. V případě, že by se dožadované reakce nedočkali, zvyšují svou agresi až do chvíle, kdy reakce nastane. Jen ojediněle si tento typ pachatele uvědomuje, jak závažné činy koná. Proto bývá tento model chování v kyberšikaně jedním z nejnebezpečnějších.

Model chování zvaný „sprostý holky“ zahrnuje všechny agresory, kteří se většinu svého času nudí a hledají pobavení. V tomto případě jde o útočníky ženského pohlaví. Dívky svým šikanováním postihují nejen jiná děvčata, ale troufnou si také na chlapce. Celý akt kyberšikanu dívky plánují ve skupině, mnohdy je v ní také realizována. Stejně tak jako agresori bažící po moci, kteří jsou charakterizováni výše, také sprostý holky si potrpí na publikum. Chtějí poukázat na svou sílu a schopnosti a upozornit okolí na jejich identitu. Některé dívky se do takové skupiny snáze zapletou, především kvůli touze patřit do nějaké skupiny, kde budou obdivovány a uznávány, a také z důvodu mlčení přihlížejících, když se před jejich zraky kyberšikana odehrává. Konec kyberšikanování oběti nastává v momentě, kdy se skupině nedostane tak velká zábava, kterou si od ní slibovala.

Posledním modelem chování agresorů při kyberšikaně je „neúmyslný agresor“. Tito útočníci se za agresory rozhodně nepovažují, dokonce je taková možnost vůbec nenapadne. Svou osobnost na virtuální síti skrývají za drsné chování, často pod jinou identitou. Zprávy z chatovacích místností provokativního či nepřátelského typu se dočkají od neúmyslného agresora hrubé odpovědi, a to pravděpodobně z důvodů „Můžu“ a „Je to legrace“. Tito agresori ovšem pouze odpovídají ostatním lidem a mnohdy unáhleně bez promyšlení následků. Jejich nálada je závislá na obsahu, který

na internetu viděli, ať jsou to videa, fotografie nebo právě přečtené zprávy. Toto citové ladění pak dávají určitým způsobem najevo. Ačkoli si to neuvědomují, mohou v aktuálním vzteku a frustraci posílat známým zprávy s kyberšikanujícím obsahem, aniž by věděli, co dělají. Neúmyslný agresor může vlivem své nálady napadnout svého přítele či kamaráda, který kvůli skryté identitě agresora ani nemusí poznat, kdo na něj útočí a jak vážně ji tedy má brát. Neúmyslní agresori jsou pak velice překvapeni, když je někdo obviní z kyberšikanování.²⁹

Při kyberšikaně se obětí může stát kdokoli. Oběť může být vybrána i náhodně. Predikátorem rizikovosti jedince může být jeho užívání či zneužívání prostředků ICT. Lenhart upozorňuje na to, že dospívající, kteří sdílejí své identity a myšlenky online, jako jsou uživatelé internetových sociálních sítí, jsou mnohem náchylnější k tomu stát se cílem kyberšikany, než jedinci, kteří vedou méně aktivní život online.³⁰

4.1.3 *Legislativa spojená s kyberšikanou*

V současné době neexistuje žádný právní předpis, který by se speciálně zabýval otázkou kyberšikany. Termín kyberšikana tedy zákon nezná. Existuje však řada dokumentů, které s kyberšikanou a jejím řešením souvisejí: Listina základních práv a svobod, Listina základních práv EU, Úmluva o právech dítěte, Školský zákon, Občanský zákoník, Zákon o ochraně osobních údajů, Zákon o sociálně - právní ochraně dětí, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Přestupkový zákon. Kyberšikana je celosvětovým problémem, kdy řada zemí ustavuje speciální policejní týmy pro boj s kyberšikanou a vytváří nové zákony. Že se jedná o závažný problém i v České republice dokazuje změna trestního zákoníku (Hlava 10 Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných), kdy byly doplněny paragrafy související s kyberšikanou a to například o § 353 nebezpečné vyhrožování nebo § 354 nebezpečné pronásledování neboli stalking.³¹

V oblasti školské legislativy jsou základní informace obsaženy v metodickém pokynu MŠMT č.j. 24 246/2008-6, který upravuje i zásady prevence a řešení kyberšikany. Na základě tohoto dokumentu musí mít každá škola vypracován Program proti šikanování, který je součástí tzv. Minimálního preventivního programu.³²

²⁹ Srov. Kavalír, Aleš. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*.

³⁰ Srov. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*.

³¹ ČESKO. Zákon č. 40 z 9. února 2009 trestní zákoník. In: Sbírnka zákonů České republiky.

³² Věstník MŠMT ČR - sešit 1/2009. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online].

4.1.4 *Prevence kyberšikany*

Velikost internetového světa dává kyberšikaně nečekané rozměry. Jen jediný obrázek, jejž někdo uložil na Facebook, se může zanedlouho rozšířit doslava mezi miliony uživatelů a takto elektronicky předávaný obsah lze jen těžko kontrolovat. A přitom uživatel, který takový obrázek pošle dál, vůbec nemusel mít v úmyslu šíření v takovém rozsahu. Je ovšem důležité upozornit, že stejně jako některé případy kyberšikany mají svůj počátek v úmyslu někomu ublížit, jiné mohou být důsledkem vtipu, který se vymkl z rukou. Kyberšikana na rozdíl od jiných forem šikany, může mít i mezigenerační rozměr. Mladí lidé tak mohou šikanovat dospělé, včetně svých vlastních rodičů, učitelů a dalších lidí ze svého okolí, způsobem, který ve „skutečném“ světě neexistuje.³³

Je třeba si uvědomit, že neexistuje absolutně účinná obrana proti kyberšikaně. Prevence kyberšikany by měla začít již v době, kdy dítěti poprvé pořídíme mobilní telefon nebo kdy se poprvé připojí k internetu. Na prevenci by se ovšem měli podílet všechny složky, které se věnují výchově dětí. Tak jako připravujeme své děti na to, aby zvládly nástrahy skutečného světa, musíme je naučit překonávat problémy, s nimiž se mohou setkat ve světě virtuálním.³⁴

Primární prevence se uplatňuje tam, kde ke kyberšikaně ještě nedošlo. Právě primární prevence ovlivňuje výskyt kyberšikany při užívání informačních a komunikačních technologií. Opatření typu blokování závadného obsahu na internetu, obdobně jako zastrahování, problém kyberšikany neřeší. Primární prevence kyberšikany by měla zahrnovat lepší informovanost žáků, rodičů, pedagogů a veřejnosti. V současnosti již existuje celá řada institucí, projektů a internetových stránek zabývajících se např. bezpečnějším internetem pro děti nebo přímo kyberšikanou. Kromě zvýšené informovanosti jedince, potenciální oběti kyberšikany, hraje důležitou roli v prevenci kyberšikany také rodina a škola.³⁵

Jsou lidé porušující pravidla internetu, případně GSM (Groupe Spécial Mobile = Globální Systém pro Mobilní komunikaci), jsou naivní a důvěřiví a prozradí o své osobě více než by měli. Často se stává, že se tito lidé stávají jednoduchými oběťmi tzv. kyberútoků. Když se už něco ohrožujícího stane, musíme vědět, jak se účinně bránit a na koho se obrátit. Kopecký a Krejčí poskytují mnoho důležitých rad, jak vzdorovat

³³ Srov. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty.*

³⁴ Srov. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií.*

³⁵ Srov. Kavalír, Aleš. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele.*

kyberútokům: 1) Ukončit – nekomunikovat dále s útočníkem, neodpovídat mu a především se nemstít. 2) Blokovat – ihned kontaktovat poskytovatele služby, blokovat přijímání zpráv či hovorů od agresora, případně si změnit svoji virtuální identitu, a tím agresorovi zamezit v přístupu k oběti i dané službě. Odhalit pachatele – pokud je to možné (např. podle profilu). 3) Oznámit – říct o útoků dospělé osobě a zachovat jako důkazní materiál pro další vyšetřování (např. zprávy, videozáznamy, odkazy na weby, SMS, atd.). 4) Nebýt nevšimavý – pokud kolem probíhá kyberšikana, je třeba ji řešit a ne přehlížet. Podpořit oběti – dát radu, co mají v takovém případě dělat, pomoci kyberšikanu včas ohlásit.³⁶

Jak předejít kyberšikaně

- Respektujte ostatní uživatele
- Zvažte odesílání citlivých údajů
- Neuvádějte svou skutečnou identitu
- Zvolte si správné heslo a chraňte si ho
- Zabezpečte si svoje účty
- Seznamte se s pravidly chatu či diskuze
- Nereagujte na podezřelé vzkazy a zprávy
- Zvažte obsah svých sdělení
- Nebuďte příliš důvěřiví
- Nekomunikujte pod vlivem alkoholu nebo drog³⁷

4.2 Sexting

Relativně novou vlnou, šířící se v moři informačních a komunikačních technologií, a která postihuje dospívající jedince a děti, je tzv. sexting. Sexting je kompozitum dvou slov, a to slova „sex“ a slova „textování“. V českém volném překladu to znamená tzv. textování. V celkovém významu je to posílání zpráv, fotografií, videí, a to vše se sexuální podtextem. Poslané podklady jsou mnohdy vkládány na internet k nahlédnutí široké veřejnosti, a to zejména v případech, kdy se dospívající jedinci vzájemně nepohodnou či rozejdou. O tom, že se jedná o čerstvý elektronický fenomén, svědčí také fakt, že vůbec první kauzy sextingu byly zaznamenány roku 2005.³⁸

³⁶Srov. KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: Kybernetická šikana*.

³⁷ Kyberšikana. *Stop psychickému obtěžování a gangstalkingu* [online].

³⁸ Co je sexting. *E-bezpečí* [online].

Řešit v České republice napadení jedince prostřednictvím sextingu není, stejně jako u kyberšikany, jednoduché. Vše záleží na míře útoků, typu zasílaných fotografií či videí a postupu, jakým byly materiály pořízeny. Některé situace jsou brány jako trestný čin, jiné bývají označovány pouze jako přestupek. Jedná-li se navíc o napadení mladistvé osoby, je pravděpodobné, že bude případ stanoven trestným činem, jelikož zde probíhá ohrožení morální výchovy dospívajícího. Některé situace sextingu se dají samozřejmě řešit i občansko právními postupy.³⁹

4.3 Stalking / Kyberstalking

Slovo stalking je překládáno jako proces pozorování, pronásledování, komunikování, anebo děsivé a nebezpečné přibližování se k jinému člověku. Termín je překládán z anglického slova „stalk“, které označuje stopování nebo plížení se. Projevování zájmu o danou osobu skrze nepřetržité pronásledování a vnikání jí do soukromí přichází jak od osoby známé, tak od úplně cizí. Jedince neznámé identity může ke stalkingu přivést jeho vlastní touha po intimním poměru nebo si ho představuje. To, že se oběť dostala do spárů stalkingu, se pozná díky následujícím příznakům. Utiskovatel o vyhlédnutou osobu projevuje zájem, udržuje s ní psanou i mluvenou komunikaci, prosí ji o navázání milostného vztahu, oběť je kontrolována, sledována a obtěžována. Jak to pachatel činí? Podobně, jako tomu bývá u většiny případů sociálně patologických jevů, využívá k přiblížení mobilní telefon. Dalšími „ozkoušenými triky“ je např. náhlé „přepadení“ oběti v práci nebo v domácím prostředí, kde dochází vlivem odmítnutí k ničení majetku oběti. Z takových důvodů je pochopitelné, že napadené jedince provází úzkost a strach, kdy se agresor opět objeví, tudíž jsou nuceni fungovat pod neustálým stresem.⁴⁰

Těžko lze říci, kdy pachatel obtěžuje a kdy se již jedná o pronásledování, protože hranice mezi těmito dvěma skutky není úplně čirá. Možným ukazatelem jejího překročení by mohl být pocit strachu o své zdraví a bezpečí. V onen okamžik je pravděpodobně práh překročen a oběť se nachází v realitě pronásledování stalkerem.⁴¹

Ruku v ruce se stalkingem jde jeho internetový zástupce kyberstalking. Je založen na stejném principu chování násilníka, ovšem s tou výjimkou, že se pronásledování a obtěžování děje na internetu. Jeho projevy jsou ve formě například nechtěných

³⁹ Co je sexting. *E-bezpečí* [online].

⁴⁰ Srov. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*.

⁴¹ Tamtéž

emailových zpráv, vzkazů na chatu atd. Útočník odesílá vzkazy se zneužívajícím podtextem, svou oběť pomlouvá a mnohdy se za ni ve virtuálním světě vydává a schválně se chová a odpovídá jinak, než by oběť sama udělala, což úmyslně vede např. ke zničení přátelství oběti. Kyberstalker odesílá na počítač oběti viry nebo spamy prostřednictvím třeba emailových schránek. Samozřejmě, aby uchovali svou anonymní tvář, pracují pod falešnými údaji, vymyšlenými emaily, aby na sebe neprozradili žádnou informaci. Co se týče informací o obětech, těch si mohou posbírat veliké množství díky sociálním sítím. Po „útku“ na internetový profil si agresor odnáší kromě jména třeba i věk, stav jedince a jeho bydliště.⁴²

4.3.1 *Stalker a jeho oběť*

Charakterizovat možného stalkera můžeme následujícími body:

- a) člověk, který je oběti známý a ví, že je jím pronásledován
- b) člověk, který je oběti známý a neví, že je jím pronásledován
- c) člověk, který není oběti známý (například kyberstalker)⁴³

Na první pohled poznat člověka, který se vyžívá ve stalkingu je náročné, mnohdy nemožné. Stalker se může prezentovat jako obyčejný společenský jedinec a o jeho úmyslech pronásledovat někoho pomocí internetu nemusí nic vědět ani jeho nejbližší a známí. K nejvíce zaznamenaným případům patří pronásledování své bývalé partnerky po rozchodu nebo rozvodu páru, v takovém případě stalkery bývají častěji muži než ženy. Abychom neobviňovali pouze muže, ženy, ač se to nezdá, umějí být ve stalkingu mnohem důslednější a zákeřnější, a to obzvláště zásluhou jejich cílevědomosti, promyšlenosti a schopnosti plánovat. Nejčastěji zachycenými útoky ze strany ženy jsou SMS zprávy.⁴⁴

Kyberstalking s sebou přináší následky, které pro jeho oběti představují např. časté deprese, pocity úzkosti, studu, beznaděje. Jedinci se cítí mnohem zranitelnější, ztrácí svou dřívější sebeúctu, jsou nuceni fungovat pod nápořem stresu a vnímají fakt, že nemají okolní svět pod kontrolou. U některých z nich postupem času zcela vymizí důvěra k ostatním, poruší se mezilidské vztahy mezi známými lidmi a dochází k celkovému narušení každodenního životního rytmu. Oběti vzdávají veškeré aktivity ve společnosti, jelikož se lidem snaží vyhýbat a drží se v ústraní, což vede

⁴² Srov. DIVÍNOVÁ, Radana. *Cybersex: forma internetové komunikace*.

⁴³ Typologie stalkerů. *E-bezpečí* [online].

⁴⁴ Stalking: Úmyslné pronásledování a obtěžování jedné osoby jinou. *Doktorka.cz: O zdraví a kráse* [online].

k nepravdělné či žádné docházce do práce či školy. Přemýšlí o možnostech, které by zvýšily jejich pocit bezpečí a častokrát si změni svůj vzhled. Dokonce existují i případy, ve kterých oběť podlehla některým duševním poruchám, jako je posttraumatická stresová porucha, deprese a další. To vše ale záleží na tom, jak moc kyberstalker svou oběť napadá a pronásleduje. Po emocionální stránce mohou být oběti rozzlobené a nenávistné vůči útočníkovi, na druhé straně jsou lidé, kterým kyberstalking přináší vyděšení k smrti.⁴⁵

4.4 *Kybergrooming*

Když se nejprve pozastavíme nad překladem slova grooming, tak nám překladač ukazuje česká slova jako je vábení, krášlení či vylepšování. To vše jsou slova příjemná a pozitivní. Jestliže chceme mluvit o negativní a nežádoucí činnosti, je výše uvedené slovo propojeno také s termíny chat grooming, child grooming nebo kybergrooming. A právě tímto posledním výrazem se budeme dále zabývat.⁴⁶

Kybergrooming probíhá, jak už název napovídá, na internetové síti a jedná se o typ psychického ovlivňování, duševní manipulace s druhým prostřednictvím internetu, mobilního telefonu a jiné technologie. Agresoři si vyhlízejí především děti, ve kterých následně vzbuzují falešný pocit důvěry s cílem donutit dítě k osobnímu setkání. Tam pak celý proces dokončí, a to buď sexuálním zneužitím dítěte, fyzickým napadením nebo schůzku využije k výrobě materiálů pro dětskou pornografii.⁴⁷

4.4.1 *Útočníci a oběť kybergroomingu*

Útočníci v tomto druhu sociálně patologického jevu se zaměřují často na děti, a to v období 11 - 17 let života. Agresory bývají většinou muži, tedy je jasné, že oběťmi jsou často dívky (i když to není pravidlem). Postiženým jedincem se stane mnohdy častý uživatel internetu, a to z důvodů velkého množství času, stráveného v komunikačních online prostorech, jako je chat či sociální sítě, kde rádi získávají nové přátele a kamarády, mnozí i partnery. Moderní doba Facebooku, Twitteru, MySpace a jiných sociálních sítí způsobila, že se kybergrooming nejvíce šíří právě tam, jelikož kvůli velké

⁴⁵ Srov. KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*.

⁴⁶ Srov. KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*.

⁴⁷ Kybergrooming. Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online].

propracovanosti a multifunkčnosti portálů se nabízí více než ideální podmínky ke tvorbě této nežádoucí formy agrese.⁴⁸

Útočníky při kybergroomingu bývají častěji muži, kteří si bez rozdílu vybírají chlapce i dívky. Osobnost útočníka není závislá na sociálním postavení, jsou jimi lidé jak vysokého, tak nízkého společenského statusu. Stejně tak kybergroomingu může propadnout i osoba oběti blízká nebo na něm závislá. V případě rodinného pouta mezi obětí a pachatelem je případ přirovnáván k týrání a sexuálnímu zneužívání dětí a mladistvých, kde je stejně tak navázán mezi aktéry osobní vztah. Kopecký se domnívá, že osobností útočníka je člověk, který ve své minulosti nebyl potrestaný nebo naopak jedinec, který byl za své sexuální hříchy ve vězení a dostává se do recidivy. Dalším potencionálním útočníkem může být osoba těžko navazující sociální vztahy v obyčejném prostředí, a tak se tuto skutečnost snaží vykompenzovat v kyberprostředí mezi dětmi a dospívajícími, kde se mu snáze dostane zadostiučinění.⁴⁹

4.5 Sociální inženýrství

Názvem sociální inženýrství je pojmenovaná metoda, která směřuje legitimní uživatele počítačů k informacím, díky kterým se jedinci otevře přístup do cizích počítačových systémů. Jinak řečeno, jde o určitý postup, při kterém získá útočník informace o cizích uživateli bez jejich vědění a souhlasu. Sociální inženýrství využívá několik technik, díky kterým pak útočníci působí na vybraného jedince, formulují jeho názory a postoje, utváří v něm nepravdivé domněnky a představy o vzniklém problému a přináší mu falešné informace.⁵⁰

4.5.1 Nejčastější techniky Sociálního inženýrství

Pretexting- jde o použití předem vymyšlené akce, která má za cíl přimět vyhlédnutou oběť k provedení potřebného činu nebo od ní získat chtěnou informaci. Při této technice se navzájem mísí lež s pravdivou informací, kterou útočník získal v době před tím. Pravdivým údajem může být např. datum narození, rodné číslo, jméno ředitele v práci atd. Záměrem vmíchání pravdivé informace je ubezpečit oběť, že se jedná o bezpečný a legální čin, který je po ní požadován. Stejnou techniku používají i soukromí detektivové za účely získat firemní informace, jako jsou bankovní výpisy

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Srov. KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru*. [online]

⁵⁰ Nebezpečné komunikační praktiky a sociální inženýrství. *E-bezpečí* [online].

firrných zaměstnanců, jejich telefonní výpisy atd. Dalším krokem je přes dříve získané informace dojít až k příkazům převodu peněz celé firmy a jiné skutky.

Phishing- technika, s jakou se snad každý z nás setkal. Pomocí této techniky získá agresor přístup k citlivým datům oběti, jako jsou různá hesla, čísla kreditních karet, piny atd. Akce je provedena na základě posílání žádostí, které vypadají jako originální (banka, policie ČR atd.) z emailové schránky a požadují po příjemci vyplnění nějakého formuláře či vypsání osobních údajů na stránku, která je uvedena v emailové zprávě. Stránka se po rozkliknutí může tvářit jako skutečné přihlašovací okno, ovšem po zadání jména a hesla se ze soukromých dat stanou data sdílená s útočníkem, kterému už nic nebrání ve vykradení majitelova účtu.⁵¹

Hoax- přeloženo jako podvod, výmysl, falešná informace, žert, se označuje také jako šířící se zpráva, která v sobě má nepřesné či zkreslené informace v podobě pravdy a lži zároveň. Lidé se mohou ideálně držet jednoho zásadního pravidla, které většinou funguje na všechny hoaxy: pokud je adresovaný jedinec v přijaté zprávě vyzván k přeposlání dalším uživatelům, stal se pravděpodobně obětí hoaxu a ideální by bylo si zprávy nevímat. Pokud by šlo skutečně o opravdové volání o pomoc, zpráva se k hromadnému šíření většinou dostane až ve chvíli, kdy již není aktuální.⁵²

⁵¹ Co je to phishing. *Hoax* [online].

⁵² Co je to hoax. *Hoax* [online].

5 Sociální síť

Specifickým prostředkem komunikace v rámci internetu, využívaným zejména mladými lidmi, jsou tzv. sociální sítě. Mezi nejpočetnější sociální sítě patří například Facebook, Tweeter, Youtube, Google Buzz, Mylife, Myspace aj. Internetovou sociální sítí tvoří jednotliví uživatelé, které vzájemně spojuje např. přátelství, příbuzenské vztahy nebo společné zájmy. Internetovou sociální sítí můžeme považovat za virtuální komunitu vyznačující se určitými specifickými charakteristikami. Ty obecně zahrnují užívání společného jazyka a psaní komunikace, veřejný prostor, společné zájmy, hodnoty a cíle, stálost veřejného mínění, užívání informačních technologií za účelem interakce, nefyzický svět, překonávání časových a prostorových bariér, užívání digitalizovaných identit jako náhrady za fyzickou osobu.

Internetovou sociální sítí můžeme považovat za virtuální komunitu vyznačující se určitými specifickými charakteristikami. Ty obecně zahrnují užívání společného jazyka a psaní komunikace, veřejný prostor, společné zájmy, hodnoty a cíle, stálost veřejného mínění, užívání informačních technologií za účelem interakce, nefyzický svět, překonávání časových a prostorových bariér, užívání digitalizovaných identit jako náhrady za fyzickou osobu.⁵³

Sociální sítě jsou na internetu místem k setkávání lidí, sdílení zážitků, obsahu. Očekává se zde vzájemná interakce. Existuje mnoho typů sociálních sítí. Některé vznikají na základě rodinných vazeb, kamarádů, témat, jiné se zaměřují na seznámení.

Původně byly sociální sítě určeny k setkávání lidí, diskusím a chatování. Později, s rozvojem moderních technologií, došlo k boomu používání a sdílení multimédií. Sociální sítě se staly prostředkem k používání jiných služeb a staly se významným nástrojem k seznámení a udržování výkrmných vazeb.⁵⁴

5.1 Facebook

Facebook je obrovská celosvětová sociální síť, přes kterou můžeme komunikovat se svými přáteli a známými, můžeme sledovat informace z nejrůznějších oborů, které nás zajímají, hrát hry a mnoho dalšího.

V současné době je jedna z nejvyužívanějších a asi nejužitečnějších funkcí Facebooku chat, který už dnes u většiny lidí nahradil ICQ, které už dnes, alespoň u nás

⁵³ Srov. VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*.

⁵⁴ Sociální sítě. *Bezpečný internet.cz* [online].

v Česku, používá málokdo. Samozřejmě mezi další důležité funkce patří sdílení fotek a statusů, vytváření událostí, skupiny, a stránky. Stránky na Facebooku umožňují mít nejnovější informace o osobnostech, které nás zajímají, nebo o oblíbených firmách či produktech. Často na nich bývají také různé soutěže, ve kterých se dají vyhrát zajímavé ceny. Ve skupinách se zas mohou sdružovat lidé se stejný zájmy nebo názory a diskutovat o nich nebo si vyměňovat informace.

Facebook je celosvětový fenomén, o kterém už téměř každý z nás někdy slyšel. Samotný název vznikl podle letáček, zvaných Facebooks, které dostávají studenti prvních ročníků na amerických univerzitách a slouží jim k bližšímu seznámení mezi sebou. V Česku měli jako první možnost využívat Facebook studenti brněnské Masarykovy univerzity. Zásadní změna nastala 11. srpna 2006, což je datum, od kterého se na Facebook může zaregistrovat jakákoli osoba starší 13 let. Facebook je přeložen do více než 70 jazyků a od roku 2008 existuje i jeho český překlad.

Zakladatelem Facebooku je Mark Elliott Zuckerberg, který byl v roce 2010 byl prestižním časopisem Time vyhlášen osobností roku. Zuckerberg založil Facebook s pomocí svých kolegů z univerzity ještě v době, kdy studoval na Harvardu. Původně byl Facebook určený pouze pro studenty této univerzity, ale postupem času se rozšířil do celého světa.⁵⁵

5.2 *Twitter*

Twitter s sebou nese přezdívku „SMS brána internetu“. Na rozdíl od Facebooku je jeho text limitován 140 znaky textu a přiložit fotografie či videa lze pouze v podobě internetových odkazů. Twitter nevlastní žádné tlačítko k požádání uživatele o přátelství, neboť na něm lze jen pozorovat a sledovat jeho statusy - tweety. Pro tuto činnost nepotřebuje sledovatel od okolí žádné zvláštní svolení. Zkrátka pokud se někomu z přihlášených zalíbí sdílené příspěvky jiného jedince, mohou jeho tweety začít dlouhodobě sledovat. Mimo jiné je Twitter ideálním místem k získávání novinek, informací a zajímavostí ze světa. Lecjaké denní zprávy nalezneme dříve na této sociální síti, než se je dozvíme prostřednictvím televizního vysílání či dalších internetových zdrojů. Twitter, založený roku 2006 v USA, má stanovená vlastní pravidla užívání společně s vlastním jazykem.⁵⁶

⁵⁵ O Facebooku: Co je Facebook. *OFacebooku.cz* [online].

⁵⁶ Sociální síť pro začátečníky: Které vybrat?. *Internet pro všechny* [online].

5.3 Výzkumy zaměřené na sociální sítě

Statistiky zveřejněné systémem ZoomSphere z roku 2013 ukazují, že sociální sítě mezi dětmi nabývají čím dál větší popularity.⁵⁷ 92,29 % dotazovaných dětí uvádí jako známou sociální síť Facebook, dalších 62,83 % odkazují na Lide.cz. Ke zmíněným sítím patří i Google+ (57 %), portál Spoluzaci.cz (54 %) a dokonce i Twitter (51 %). Výzkum Nebezpečí internetové komunikace III přikládá fakt, že nejvíce vytvořených dětských uživatelských účtů (81,53 %) má taktéž sociální síť Facebook. Daleko za ním (37 %) je síť Lide.cz a dalšími uvedenými je Google+ (30 %) a Spoluzaci.cz (27,8 %). Pokud se zaměříme i na jiné internetové služby než jsou sociální sítě, zjistilo se, že přes polovinu oslovených respondentů (58,17 %) má založený účet u YouTube a následně byla odhalena i procenta ke službě Rajce.net (11 %) nebo Alik.cz (taktéž 11 %).⁵⁸

Bakalářská práce absolventa Michala Hrušky roku 2012 obsahuje výzkum, který vypovídal o oblastech užívání sociálních sítí učňovskou mládeží.⁵⁹ Ukazuje, že dospívající jedinci pokládají za samozřejmé mít vlastní účet na Facebooku. Prostřednictvím něj se jim otevírá brána do neomezeného světa a jedním z největších důvodů jeho užívání je samozřejmě komunikace s okolím. Michal Hruška také zmiňuje, že dalším lákavým faktem je bezplatnost a pohotovost této sociální sítě. V neposlední řadě je hovořeno o skutečnosti, že komunikace na internetu jednoduše nahrazuje obyčejný reálný rozhovor „mezi čtyřma očima“.

⁵⁷ Srov. SZOTKOWSKI René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV.*

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Srov. HRUŠKA, Michal. *Výzkum v oblasti užívání sociálních sítí učňovskou mládeží.*

6 Prevence sociálně patologických jevů v elektronickém prostředí

Vzhledem k chování lidí na internetové síti, které je zřejmě v mnoha případech nenapravitelné, nemůžeme očekávat, že nebezpečné jednání a činy časem zcela vymizí. Dalo by se říci, že technologie prakticky pohltila celý svět. Lidé si dnes neumí představit své fungování bez jediného technologického vynálezu, jako je například mikrovlnná trouba, mobilní telefon s připojením na internet i bez něj, počítač, tablet, televize, automobil a mnoho dalších. Proto se stává velice nepravděpodobný fakt, že veškeré nežádoucí jevy internetu budou odstraněny a nastane éra bezpečné virtuální budoucnosti. Jak bylo zjištěno, každým dnem přibývají další případy virtuálního napadení, ať je to kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming nebo sexting, což některé lidi rozhodně nenechává chladnými a zakládají u nás i v zahraničí mezinárodní projekty.

6.1 Projekty a programy v ČR

Novodobé technologické systémy jsou samozřejmě velkým pomocníkem v domácnosti, v práci i ve škole. Česká republika se řadí k zemím, které se velice pohodově moderním podmínkám života přizpůsobují. Bohužel ani ona se nevyhne využívání internetové sítě ke zlým úmyslům uškodit druhému člověku. Jako prevence těchto rizik byly zřízeny projekty a programy, jejichž cílem je chránit jedince připojeného k internetové síti před nebezpečím, v případě nouze mu podat ochrannou ruku a poradit mu správné řešení vzniklé komplikace. Posoudit míru prevence patologických jevů v České republice a zvážit její možnosti můžeme díky rozepsaným projektům a programům v následujících odstavcích.

Celorepublikový projekt zvaný „E- bezpečí“ je uskutečněn Centrem prevence rizikové virtuální komunikace PF Univerzity Palackého v Olomouci a dalšími pomocnými organizacemi. Jeho posláním je uživatele chránit a vzdělávat, provádět výzkumy, zasahovat a poučovat v souvislosti s riskantním jednáním na internetové síti. Orientace projektu je mířena na veškeré nežádoucí fenomény na internetu, které jsou hrozbou jak dětem tak i dospělým.⁶⁰

V roce 2006 vzniklo neziskové sdružení pod názvem „Online Safety Institute“, které se k lednu 2011 přejmenovalo na „Národní centrum bezpečnějšího internetu“ (dále

⁶⁰ KOPECKÝ, Kamil. Informace o projektu. *E-bezpečí* [online].

jako NCBI). Záměrem sdružení je v první řadě eliminovat a předcházet nebezpečí na internetu a jiných komunikačních a informačních technologií způsobem naučení a přivlastnění pravidel a norem slušného chování při virtuálním komunikování. Toto sdružení je členem v „INSAFE“, což je evropská síť národních osvětových center bezpečnějšího internetu. Dalším významným spolupracovníkem je také internacionální síť horkých linek zvaná „INHOPE“. Aby bylo sdružení NCBI úspěšné, musí provádět velké množství projektů. Asi nejpodstatnějším je projekt Saferinternet.cz, který se snaží osvětlit lidem, jak používat internet tak, aby se pro ně stal bezpečnějším. Navíc přispívá k proškolení a vzdělávání v tomto oboru, především dětských uživatelů internetu, jelikož právě oni mají největší mezery ve vědomostech o bezpečném užívání. Projekt též zabraňuje rozšiřování nelegálních- obzvláště pedofilních a výstředních materiálů po internetu.⁶¹

Dalším zmíněným sdružením je „Linka bezpečí“, která se specializuje pouze na pomoc dětem a dospívajícím v jejich složitých situacích na životních křižovatkách, dokonce ale poskytuje rady ke všedním starostem a potížím. Toto sdružení funguje pod záštitou systému sociálně - právní ochrany dětí v ČR a je také součástí globální asociace dětských linek důvěry „Child Helpline International“.⁶²

⁶¹ O nás. *Saferinternet.cz* [online].

⁶² O nás. *Linka bezpečí* [online].

B PRAKTICKÁ ČÁST

7 Výzkum

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, kolik času tráví, středoškolská mládež pomocí informačních technologií – na počítači a jakým způsobem ho využívají, to znamená, co dělají na počítači a zda, jsou-li si vědomi veškerých rizik s ním spojených. Abych dosáhl na svůj předem stanovený výzkumný cíl, rozhodl jsem se postupovat cestou kvalitativního výzkumu, který je charakterizován jako „*proces jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“⁶³

Jak bylo zmíněno v úvodní části bakalářské práce, mým současným zaměstnáním je vychovatel na chlapeckém domově mládeže v Českých Budějovicích, který je součástí VOŠ, SPŠ automobilní a technické. Už z této skutečnosti jsem pro své zkoumání vyhodnotil jako nejlépe vhodné místo právě své pracoviště a to hned z několika důvodů. Už pár let pozoruji trávení volného času studentů v domově mládeže a všiml jsem si, že počítač je jejich častým zdrojem pro naplnění volného času. Zajímalo mě, kolik času opravdu na počítači tráví, jakou činností ho vyplňují a zda se setkali s patologickými jevy, které byly popsány v teoretické části práce. Dále jsem očekával naplnění svého osobního cíle – podrobným rozbořením této oblasti získám větší náhled a pomůže mi to zkvalitnit moji práci v daném domově.

7.2 Výzkumné otázky

Byla nastavena základní otázka, která se následovně rozdělila do tří specifických otázek, které slouží k jejímu upřesnění, jejímž úkolem je detailněji pokrýt zkoumanou oblast. Ve výzkumu jsem definoval výzkumnou otázku: **Jakým způsobem tráví svůj volný čas středoškolská mládež na počítači?** Tato otázka byla dále rozvinuta na tři speciální otázky:

Jak studenti reflektují svoji činnost na počítači?

⁶³ Srov. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, str. 17.

Jak vnímá středoškolská mládež sociálně patologické jevy spojené s užíváním elektronické komunikace?

Jaké mají studenti osobní zkušenosti s nežádoucími sociálně patologickými jevy při užívání počítače?

7.3 Způsob sběru dat

Výzkum byl proveden v lednu 2015. Celkem se výzkumu zúčastnilo 70 studentů, kteří byli vybráni ze všech 4 ročníků SPŠ automobilní a technické v Českých Budějovicích, a to jak z oborů studijních, tak učebních. Věk studentů je v rozmezí 15 - 19 let.

Jako metodu sběru dat jsem zvolil tzv. záměrný výběr (též příležitostný výběr), který je „založen na tom, že do vzorku jsou z dané populace vybráni jedinci, kteří jsou „právě po ruce“.“⁶⁴

Svůj výzkum jsem začal týdenním monitoringem, který spočíval ve vyplňování připravených formulářů, do kterých studenti každý den po dobu jednoho týdne zaznamenávali, jakou činností konkrétně se na počítači zabývali a kolik času za celý den na něm strávili. Poté jsem přešel k vyhodnocení těchto dotazníků a následně jsem se studenty, jež měli uvedený počet strávených hodin na počítači vyšší než 2 hodiny denně, uspořádal diskuzi.

Diskuze se podle plánu mělo zúčastnit 20 studentů. Bohužel bylo nakonec přítomno pouze 11 studentů z 1., 2. a 3. ročníků SOU a SPŠ, poněvadž ostatní byli buď dlouhodobě nemocní (období chřipkové epidemie), navštěvovali povinné školní praxe nebo odjeli na lyžařský výcvik. Pro záznam kvalitativních dat jsem zvolil audio nahrávku. Na začátku setkání byl studentům připomenut záměr naší schůzky a nastavil jsem jednoduchá, avšak striktní a jasná pravidla pro diskuzi jako například, že vždy mluví jen jeden, pokud mám potřebu něco sdělit, tak to sdělím všem a nerozebírám s vedle sedícím. Osobně jsem v ní chtěl zaujímat pouze místo moderátora, což by znamenalo nechat studentům prostor k vlastnímu projevení názoru a samovolně (v rámci stanovených pravidel) reagovat. Nicméně, studentům se až na pár výjimek příliš rozmlouvat nechtělo, z toho důvodu jsem účastníky několikrát vybídl k odpovědi formou „kolečka“, neboť jsme seděli v kruhu, a postupně každý se měl možnost na danou problematiku vyjádřit. Po vyzvání již dotyční neměli žádné zábrany odpovídat.

⁶⁴ Srov. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. str. 116.

7.3.1 Vedení debaty

Diskuze byla dělená do několika částí. V počáteční fázi byly otázky směřovány k „prolomení ledů“, následující pak k samotnému zahájení diskuze. Studenti bez váhání představili ostatním svůj oblíbený film, většinou žánru sci-fi nebo akční filmy. Po výše zmíněném „kolečku“ („kolečko“ jsem v průběhu diskuze využíval převážně, když účastníci nereagovali) jsem účastníkům poděkoval a připomněl fakt, že tato diskuze sloužila pouze k mým studijním účelům.

Další částí a zároveň tématem diskuze byly aktivity na počítači. První zkušenosti s PC měli studenti už jako malé děti. Například Jakub K.: *„Když mi bylo asi 6 let, tak se mi podařilo nějak přeprogramovat nebo předělat nastavení ve wordch a vůbec nevím jak“* nebo Jirka O.: *„Já si pamatuju, že mně docela trávilo, že jsem dostal počítač až jako poslední ve třídě, to bylo takový posměškový, ale nějak se mi povedlo to překousnout“*. Nato jsme se přesunuli k tématu upřednostnění zájmů, kde bylo zajímavé zjištění, byť jsem to předpokládal, že ne vždy aktivitám na PC studenti věnovali veškerý svůj volný čas, předtím to byly například sportovní aktivity. Mezi nejoblíbenější činnosti na PC dle dotazovaných studentů jsou hry, sportovní články, kanál youtube. Nejčastěji zmiňována byla ovšem sociální síť Facebook.

V návaznosti na výsledky dotazníků, kde obsadil Facebook první příčku, mne zajímalo, co je na této sociální síti pro studenty tak atraktivní. Reakce byly různorodé, Facebook je přitahuje skutečností, že mohou sledovat novinky o svých oblíbených stránkách, o autech a o lidech, s kterými se nevidají. Další výhodou Facebooku je podle respondentů chat, který je pro studenty rychlejší než email a levnější než psát SMS zprávy či volat přes telefon, jelikož je zcela zdarma.

Později přišla na řadu část, orientovaná na nežádoucí jevy spojené s používáním elektronické komunikace. Když jsem se s účastníky bavil o tom, co je podle nich kyberšikana a jak by ji charakterizovali, bylo do prostoru vysloveno několik frází, jako veřejné zesměšňování, různé nadávky, šikana na internetu, zesměšňování pomocí nějakých fotek, zvukové stopy nebo videa. Následovalo osvětlení a rozbor pojmů kyberšikana a sexting. Načež přišla řada na pojmy stalking a kyberstalking, kde Honza R. charakterizoval tento nežádoucí jev jako pronásledování někoho a v momentě, kdy je před slovem „kyber“, se jedná o pronásledování jedince přes mobil nebo přes počítač. Po objasnění tohoto jevu se k tomu již nikdo nechtěl dále vyjadřovat. Posledním jevem, který jsem chtěl v debatě zmínit, byl kybergrooming. Protože se po jeho vyslovení

ozvalo několik hlasitých „cože“, přepokládal jsem, že většina studentů paří mezi lidi, kteří jej nikdy neslyšeli, a proto jsem jim význam slova vysvětlil ihned. Můj dotaz k účastníkům, zda některý z řečených termínů v minulosti slyšeli, vyvolal reakce ve stylu „jak který“ a proto nejprve zvedli ruce ti, kteří slyšeli slovo kyberšikana. Po vyslovení tohoto termínu se zvedli ruce všech účastníků diskuze. Slovo sexting v minulosti slyšel pouze jeden z nich. Pojem stalking a kyberstalking slyšeli tři kluci, Jirka O. dodal, že si termín vybavuje pod pojmem „rybolov“. A kybergrooming označil za známý jen jeden z celé skupiny.

Po čase jsem diskusi přesunul k potencionálním obavám, jestli účastníci nemají strach, že by na ně mohl mít elektronický svět špatný vliv. Jediný, kdo se k tomuto tématu vyjádřil, byl Honza R., cituji: *Podle toho co, třeba ten zmiňovaný Facebook, asi trošku jo. Pak ty hry, ty jsou taky různé*. Dále jsem se chtěl zlehka dotknout osobních zkušeností s nežádoucími jevy. Jirka O. se přihlásil o slovo s názorem, že člověk musí být opatrný, aby se do nějaké nepříjemné situace nedostal, jelikož se v dnešní době jakákoli informace sdílí na internet, převážně na sociální sítě, kde mají místo různé aplikace, které kyberšikaně napomáhají, aniž by si to leckdo uvědomoval. Po odvážném dotazu, zda také na sociálních sítích sdílí takovéto příspěvky, se odpověď zvrhla ke společné reakci „většinou ne“, z čehož podle mého názoru vyplývá, že se sdílením těchto příspěvků už někdo zkušenost má.

Poslední plánovanou fází této diskuze bylo zhodnocení týdenního monitoringu, na základě kterého byla diskuze uskutečněna. Zeptal jsem se, jsou-li účastníci vzniklou sumou strávených hodin na počítači překvapeni. Většině se číslo zdálo velké. Pavel T. se zmínil, že pokud se jedná pouze o čas strávený na počítači, ke kterému není připočten čas na mobilním telefonu, je těch hodin opravdu mnoho. Když jsem ke konci hodnocení studentům prozradil celkový počet strávených hodin na počítači, tedy 773 hodin a 27 minut, ozval se s údivem Honza R., že pokud by se nad svým chováním zamyslel, dojde k závěru, že na Facebooku tráví opravdu mnoho času, dokonce je tento portál prvním, co navštíví při příchodu ze školy.

K dotazu, zda účastníkům toto šetření k něčemu pomohlo či zda si něco uvědomili, se vyjádřili všichni. Většina odpovědí (počet odpovědí 7) byla toho názoru, že je celková suma strávených hodin na počítači překvapila, někteří si zpětně uvědomili, že na počítači tráví opravdu spousty času (počet odpovědí 4). Našli se i jedinci, které suma překvapila, ale své zvyky nehodlají měnit (počet odpovědí 3). Na téma uvědomění a chystané či nechystané změny ve svém chování proběhla další diskuze, přičemž se

objevily i názory, že je to úděl dnešní generace a pokud by se rozhodli své chování změnit, tak je tento fenomén digitálního světa stejně doběhne a bude pro účastníky nevyhnutelný.

Závěrem diskuze jsem se chtěl trochu dozvědět o informovanosti účastníků. Zda si informace o těchto jevech vyhledávají samy, popřípadě zdali s nimi o nežádoucích jevech někdo hovoří. Reakce byla jednotná, a to, že nikdo z účastníků si sám informace nevyhledává a ani se o tomto riziku s nikým doma prozatím nebavili. Výjimkou ovšem byl Jakub K., který se o těchto jevech doma s rodiči bavil, ale nezapomněl zmínit, že to bylo nejspíše proto, že maminka je učitelka. Poslední má otázka se týkala informovanosti rodičů o jejich činnosti na počítači. Odpovědi byly téměř totožné. Většina rodičů nevědí, co studenti na počítačích dělají a pokud se přiblíží k obrazovce, ihned si ji účastníci zakrývají, popřípadě minimalizují otevřené programy na lištu.

Pro přehlednost uvádím přepis diskuze do souhrnné tabulky (viz příloha č. 2).

7.4 Shrnutí

V tabulce číslo 1 jsou výsledky týdenního monitoringu. V prvním sloupci uvádím činnosti, které účastníci (N = 70) zmiňovali. Z celkového času 773 hodin a 27 minut, stráveného na počítači za jeden týden zabírá Facebook více než čtvrtinu a právem mu náleží první místo tohoto žebříčku.

Pokud se zaměřím na jednotlivé dny, je celkem pochopitelné, že výzkum ukázal jako nejvytíženějším dnem na internetu sobotu (151 hodin a 18 minut), což je víkendový den, kdy většinou bývá největší volno z celého týdne, tudíž respondenti vyhledávají zábavu pro zkrácení dlouhé chvíle. Ihned za sobotou s počtem 125 hodin a 24 minut vychází druhý víkendový den neděle. Naopak nejmenší počet hodin má pátek, který má 80 hodin a 51 minut.

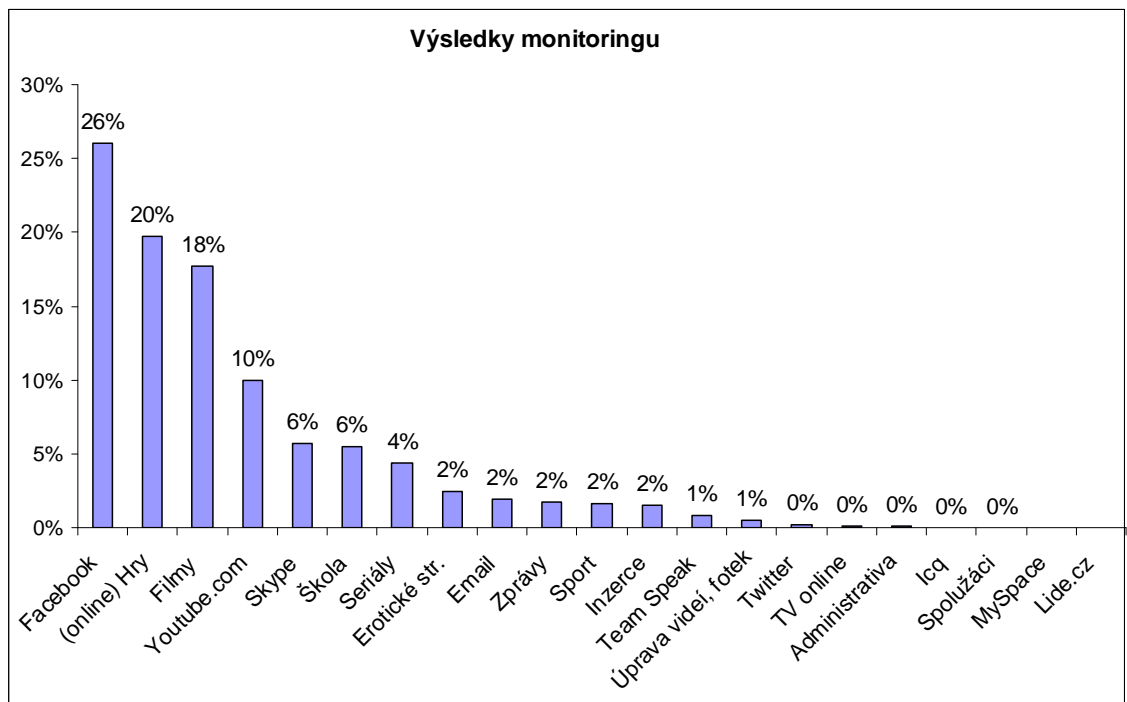
Na druhém místě co do četnosti hodin strávených na počítači zaujímají hry, které mají 152 hodin a 24 minut, což je 20 % z celkového času. I filmy se dostaly před stohodinovou hranici se svými 137 hodinami a 9 minutami, což udává z celkového počtu 18 %. Dalším v pořadí vychází portál Youtube (76 hodin, 54 minut) s 18 % a aplikace Skype (44 hodin, 9 minut) s 6 %, na které tráví respondenti nejvíce času v sobotu. S činnostmi spojenými se školou tráví respondenti na počítači 42 hodin a 42 minut (6 %). Více než třicet hodin mají i seriály s celkovými 34 hodinami (4 %). Zajímavou sumu mají i erotické stránky, na kterých respondenti strávili 18 hodin a 54 minut (2 %). Mezi 12 – 14 hodinami se pohybují činnosti jako email, zprávy, sport

a inzerce. 1 hodinu a 30 minut až 6 hodin mají činnosti Twitter, Team Speak, úprava videí a fotek. Jedna hodina byla připočítána ve středu ke sledování TV online a ve čtvrtek k administrativním účelům. Na druhou stranu nulové údaje mají činnosti Icq, Spolužáci, MySpace, Lide.cz. Pro přehlednost informací uvádím sloupcový graf.

Tabulka č. 1 – Výsledky monitoringu

Činnosti	Po	Út	St	Čt	Pá	So	Ne	Celkem (hodiny / minuty)
Facebook	23:39	13:30	7:15	20:45	5:09	6:30	4:30	201:18:00
(online) Hry	3:00	5:39	18:30	6:30	11:00	18:45	17:00	152:24:00
Filmy	20:30	13:00	18:09	3:00	18:00	3:00	13:30	137:09:00
Youtube.com	5:30	11:09	5:30	12:00	9:30	17:30	15:45	76:54:00
Skype	7:00	1:09	6:00	3:00	1:00	14:00	12:00	44:09:00
Škola	6:45	5:09	5:30	3:00	0:09	12:00	10:09	42:42:00
Seriály	2:30	6:00	3:00	3:00	3:00	6:30	10:00	34:00:00
Erotické str.	0:00	0:00	0:00	1:00	3:45	10:09	4:00	18:54:00
Email	1:00	2:30	1:30	1:00	0:30	3:30	4:45	14:45:00
Zprávy	2:30	1:45	1:30	1:45	1:09	1:00	3:30	13:09:00
Sport	3:30	0:30	1:30	0:00	0:00	4:09	2:45	12:24:00
Inzerce	3:00	2:00	0:45	2:30	1:09	1:45	1:00	12:09:00
Team Speak	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	4:00	2:00	6:00:00
Úprava videí, fotek	0:00	0:00	1:00	1:00	2:00	0:00	0:00	4:00:00
Twitter	0:30	0:00	0:00	0:00	0:00	0:30	0:30	1:30:00
TV online	0:00	0:00	1:00	0:00	0:00	0:00	0:00	1:00:00
Administrativa	0:00	0:00	0:00	0:30	0:30	0:00	0:00	1:00:00
Icq	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00:00
Spolužáci	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00:00
MySpace	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00:00
Lide.cz	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00:00
Celkem	103:24:00	110:21:00	95:09:00	107:00:00	80:51:00	151:18:00	125:24:00	773:27:00

Graf č.1 – Výsledky monitoringu

V diskuzi se objevil u všech účastníků společný prvek spojený s užíváním počítače a to strávený čas na sociální síti Facebook. Dovoluji si tvrdit, že výplň volného času

formou sociálních sítí, vzhledem k výzkumnému vzorku, je podstatnou součástí volného času středoškolské mládeže.

Pokud bych měl odpovědět na zvolenou výzkumnou otázku „Jak studenti reflektují svoji činnost na počítači?“, musím konstatovat, že většina účastníků byla zastánci názoru, že celková suma strávených hodin na počítači je překvapila, někteří si dokonce zpětně uvědomili, že na počítači tráví opravdu hodně času (počet odpovědí 4). Naopak se našli i jedinci, které suma sice překvapila, ale své zvyky nehodlají měnit (počet odpovědí 3). V kategorii „uvědomění – ze zpětné vazby“ se objevovaly názory, že trávený čas na internetu je údělem dnešní generace a pokud by se rozhodli své chování změnit, tento fenomén digitálního světa je nakonec stejně jednou doběhne a bude pro účastníky rovněž nevyhnutelným.

Odpověď na otázky: Jak vnímá středoškolská mládež sociálně patologické jevy spojené s užíváním elektronické komunikace?“ a „Jakou mají studenti osobní zkušenosti s nežádoucími sociálně patologickými jevy při užívání počítače?“ jsem rovněž hledal pomocí diskuze. Nikdo z přítomných studentů (11 studentů) si sám informace o nežádoucích jevech nevyhledává a ani se o tomto riziku s nikým doma prozatím nebavili. Výjimkou ovšem byl Jakub K., který se o těchto jevech doma s rodiči bavil, ale nezapomněl podotknout, že to bylo nejspíše proto, že je maminka učitelka. Během diskuze ale účastníci dodali, že se pravděpodobně s nežádoucími jevy setkali nebo alespoň s jejich náznaky (počet odpovědí 2).

7.5 Diskuze

Ve výzkumném šetření jsem se zaměřil na středoškolskou mládež, jejich trávení volného času na počítači a na možná rizika s ním spojená.

Výzkumný vzorek byl získán metodou záměrného výběru. Tento způsob sběru dat je nenáročný, ale současně nezajišťuje reprezentativnost vzorku. Výhody kvalitativního výzkumu shledávám v možnostech zkoumání v přirozeném prostředí, získávání podrobných popisů při zkoumání skupiny, možnost dobrého reagování na místní podmínky. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je nemožnost zobecnitelnosti dat z důvodu malého počtu zkoumaných osob. Dále si uvědomuji riziko ovlivnitelnosti výzkumníka - například upřednostňování určitých informací či emoční naladění v době sběru dat.

Pokud porovnám svůj výzkum s jinými výzkumy, které se zabývaly podobnou problematikou, je patrné, že se výsledky příliš neliší. Například statistiky zveřejněné

systemem ZoomSphere z roku 2013 ukazují, že sociální sítě mezi dětmi nabývají čím dál větší popularity. 92,29 % dotazovaných dětí uvádí jako známou sociální síť Facebook.⁶⁵ To potvrzuje i můj realizovaný výzkum, kdy počet hodin strávených na facebooku předčil další sociální sítě (201 hodin a 18 minut).

Podobné výsledky ukazují i další výzkumy. Dospívající učňovská mládež pokládá za samozřejmé mít svůj účet na sociální síti Facebook.⁶⁶ Díky této sociální síti se středoškolská mládež může spojit se svým okolím. Mezi atraktivní možnosti Facebooku patří bezpochyby jeho bezplatnost a rychlost. Pokud bych se na skutečnost podíval očima pedagoga, který si zakládá na reálných sociálních vazbách, musím konstatovat, že díky sociálním sítím začíná pokulhávat obyčejný skutečný rozhovor, tzv. „face to face“.

Z výzkumu také vyplývá fakt, že středoškolská mládež má pouze základní znalosti o patologických jevech, které na ně číhají ve virtuálním světě. Některé pojmy vůbec neznají a o některých se jen domnívají, co můžou znamenat. Vědí, že patologické jevy ve virtuálním světě existují a jsou si též vědomi jejich rizik, i přesto jim ale nevěnují téměř žádnou pozornost. Z výzkumu mi také plyne skutečnost, že rodiče středoškolské mládeže nevyvíjejí dostatečné úsilí své děti informovat o patologických jevech ve virtuálním světě a nezajímají se ani minimálně zajímat o tom, co na svých elektronických zařízeních provozují.

Na závěr této kapitoly je potřeba zmínit jednu důležitou skutečnost, kterou jsem si uvědomil až při diskuzi se studenty. Své bádání jsem zaměřil pouze na činnosti a čas strávený pouze na počítači, ale v průběhu výzkumu se ukázalo, že dnešní středoškolská mládež má až ve většinovém zastoupení připojený internet v mobilních telefonech. Ať už pomocí svého operátora nebo za pomoci sítě Wifi. Studenti v průběhu výzkumu a při závěrečné reflexi konstatovali, že jsou připojeni jak na počítači, tak na mobilním telefonu. Synchronizaci činností provádějí například způsobem, kdy na počítači hrají hry a mobilní telefony slouží pro připojení na Facebook.

⁶⁵ Srov. RENÉ SZOTKOWSKI, Kamil Kopecký, Veronika Krejčí. *Nebezpečí internetové komunikace IV.*

⁶⁶ Srov. HRUŠKA, Michal. *Výzkum v oblasti užívání sociálních sítí učňovskou mládeží.*

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokoušel nastínit problematiku elektronické komunikace a sociálně patologických jevů s ní související, jako je kyberšikana, stalking / kyberstalking, sexting, kybergrooming a sociální inženýrství. V první kapitole byl vymezen pojem komunikace, nastínil jsem elektronickou komunikaci jakožto druh komunikace, a sociální komunikaci. Jsem si vědom, že existuje další dělení komunikace, ale z důvodu cíle mé práce jsem je dále nerozváděl. Druhá kapitola byla zaměřená jednak na moderní komunikační technologie, především na internet a jeho možnosti užívání a jednak na výzkumy, zaměřené na využití internetu. Ve třetí kapitole jsem představil sociálně patologické jevy spojené s používáním elektronické komunikace, kde jsem poukázal i na legislativní opatření. A ve čtvrté kapitole bylo nastíněno, co jsou to sociální sítě a následně v podkapitolách představení dvou konkrétních sociálních sítí, které byly nejčastěji zmiňovány v mém výzkumu.

V druhé části práce jsem prezentoval praktický výzkum, který analyzuje příčiny atraktivity elektronické komunikace a hodnotí míru informovanosti respondentů a nežádoucích jevů s tím spojených.

Z mé práce plyne, že pro část dnešní středoškolské mládeže je snazší a pohodlnější trávení volného času formou moderních komunikačních prostředků, jako jsou například mobilní telefony a počítače. Studenti mají potřebu být online, komunikovat s kamarády, partnery a jinými známými, shánět na internetu nejrůznější novinky a mít k dispozici další příležitosti, poskytované těmito komunikačními prostředky. Krok za krokem se jejich užívání stává životní zvyklostí. Ale i přesto si ne každý dotazovaný respondent dobře uvědomuje určitá rizika, která přináší rychlý technický rozvoj.

Je však zapotřebí si uvědomit, že pouze poučený uživatel, který je dopředu připravený na případná nebezpečí, může minimalizovat rizika svého ohrožení, vznikající ve spojení s dále se rozvíjející komunikační technologií a stále rostoucím množstvím nově zrozených rizikových aktivit. Měli bychom se přichystat na nevyhnutelnou realitu, že i do budoucna budou vznikat různá dosud pro nás cizí nebezpečí. Proto je naléhavé a důležité se tématem možných rizik elektronické komunikace stále zabývat.

Seznam použitých zdrojů

BARTÁK, Jan a Hana BRADNOVÁ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Encyklopedický dům, 1993, 1253 s. ISBN 80-207-0438-8.

ČESKO. Věstník MŠMT ČR, ročník LXV, sešit 1, Leden 2009

ČESKO. Zákon č. 40 z 9. února 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354 – 464. ISSN 1211-1244.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.

DIVÍNOVÁ, Radana. *Cybersex: forma internetové komunikace*. 1. Praha: Triton, 2005, 167 s. ISBN 80-725-4636-8.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr Bakalář. Praha: Portál, 2010, 255 s. ISBN 978-80-7367-815-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. Vyd. 4. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2008, 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.

HRUŠKA, Michal. *Výzkum v oblasti užívání sociálních sítí učňovskou mládeží*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská Univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Jan Krotký.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, 178 s. ISBN 9788090492028.

KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Olomouc: Hanex, 2007, 98 s. Psyché (Grada). ISBN 978-808-5783-780.

Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Vyd. 1. Editor Aleš Kavalír. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009, 104 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

LIVINGSTONE, Sonia, HADDON, Leslie, GÖRZIG, Anke, ÓLAFSSON, Kjartan. *Risks and Safety on the Internet: The Perspective of European Children*. Full Findings. London: LSE, 2011, 169 s. ISSN 2045-256X.

MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 8071787477.

MUSIL, Josef. *Komunikace v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007, 144 s. ISBN 978-808-6723-396.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Překlad Ondřej Vágner. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

SVATOŠ, Tomáš. *Kapitoly ze sociální a pedagogické komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002, 175 s. ISBN 80-704-1604-1.

SZOTKOWSKI René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-802-4439-112.

ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003, 158 s. Psychologická setkávání, sv. 6. ISBN 80-725-4360-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 8071783080.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Universitas Ostraviensis, Facultas Philosophica, 2010, 225 s. ISBN 978-807-3688-585.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000, 264 s. ISBN 80-717-8291-2.

Internetové zdroje:

Co je to hoax. *Hoax* [online]. 2000 - 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>

Co je sexting. *E-bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>

Emotikon. *Katedra informačních technologií: PEF ČZU v Praze* [online]. 2012 [cit. 2015-03-12]. Dostupné na WWW: <http://kitlab.pef.czu.cz/~lohr/wiki/index.php/Emotikon>

KOPECKÝ, Kamil. Informace o projektu. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc 2010. Str. 3 [Online] [Cit. 20.12.2014] Dostupné na WWW <http://www.e-bezpeci.cz>

KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika. Co je kyberšikana?. *E-bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2015-03-12]. Dostupné na WWW: <http://www.ebezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/17-cojekybersikana>.

KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana: Kybernetická šikana*. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné na WWW: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=14%3Akybersikana-studie>.

Kybergrooming. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2011 [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/K/Kybergrooming.

Kyberšikana. *Stop psychickému obtěžování a gangstalkingu* [online]. 2012 [cit. 2015-02-13]. Dostupné na WWW: <http://psychickeobtezovani.webnode.cz/news/kybersikana/>.

Nebezpečné komunikační praktiky a sociální inženýrství. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/18-20>.

O nás. *Linka bezpečí* [online]. 2002 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://sdruzeni.linkabezpeci.cz/o-nas/>

O nás. *Saferinternet.cz* [online]. 2006 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.saferinternet.cz/o-nas/10-o-nas.html>

Sociální síť pro začátečníky: Které vybrat?. *Internet pro všechny* [online]. 2011 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <http://www.internetprovsechny.cz/socialni-site-pro-zacatecniky-ktere-vybrat/>.

Typologie stalkerů. *E-bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/113-131>

ŠEBEŠ, Marek. Děti a mládež v kyberprostoru: Zvyšování mediální gramotnosti v ČR. *Vzdělávací portál Média pod lupou*[online]. 2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné na WWW: <http://www.mediapodlupou.cz/lekce/deti-a-mladez-v-kyberprostoru>.

Sociální síť. *Bezpečný internet.cz* [online]. 2012 [cit. 2015-03-19]. Dostupné na WWW: <http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/default.aspx>

O Facebooku: Co je Facebook. *OFacebooku.cz* [online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné na WWW: <http://www.ofacebooku.cz/>

Seznam zkratek

CD	–	Compact Disc
ČR	–	Česká republika
DVD	–	Digital Versatile Disc
E-mail	–	Elektronická pošta, prostředek pro zasílání dat prostřednictvím internetu
Chat	–	Specifické prostředí diskusních virtuálních skupin s více účastníky
ICQ	–	I Seek You, software pro instant messaging
ICT	–	Information and Communication Technologies
MMS	–	Multimedia Messaging Service
On-line	–	Být připojený k internetu
Server	–	Obvykle počítač, který poskytuje určitou službu pro uživatele počítačové sítě
SIM	–	Subscriber Identity Module
SMS	–	Short Message Service

Seznam příloh

Příloha I. Tabulka č. 2 Kategorie

Příloha II. Přepis diskuze

Tab.č. - Kategorie	Jakub K.	Kuba M.	Pavel T.	Ondra Š.	Ondra N.	David S.	Matěj S.	Jirka O.	David K.	David Č.	Honza R.
Emoce při monitoringu	bylo mi to jedno	-	-	-	-	-	-	smutek (poslední ve škole)	-	-	joo (nevadilo)
První zkušenost s PC	pleť nastavení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Upřednostnění zájmů	všelijaký PC nebyl záležel na počasí	-	-	-	nějaký sport	-	-	-	-	-	-
Okolnosti	lenost	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vlastnosti osobnosti	jednoduchý jít na PC	-	-	-	-	-	-	poslední zachránka	-	-	-
Dostupnost PC	FB a hry	FB, hry a videa	FB, filmy a hry	FB, youtube	FB a sport, články	FB, písničky a hry	FB, hry	FB, hry, filmy, muzika	FB, filmy a hry	ja taky tak (FB, hry, filmy)	FB, youtube a hry
Činnost na PC	souhlas s Jirkou O	-	-	-	novinky o lidích	-	-	je to trochu lepší a zajímavé	-	-	novinky z obli stranek
Atraktivita FB	opachový efekt	-	-	-	neuvěřomil	-	-	-	-	-	neuvěřomil
Strávený čas na FB	-	-	-	-	-	-	-	spousta lidí	-	-	-
Sdílení na FB	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neoblibená činnost na PC	joo (souhlas s J.O.)	-	-	-	-	-	-	škola	-	-	-
Celkový počet hodin na PC - zpětná reflexe	to je dost	-	není (připoběhny mobil)	-	to je dost	-	-	na hry je to málo	-	-	-
Celkový počet u PC her - zpětná reflexe	strávil moc času	-	-	-	-	-	-	musím hrát více	-	-	-
Celkový počet u erotické tematiky - zpětná reflexe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	to je fakt dost	-
Uvědomění - ze zpětné vazby	nezmění se to	nepřekvapilo mě to	do celá dost	myslel jsem, že hry mají víc	dnešní generace	beru to tak, jak to přijde	když nemám co dělat	chci omezit hraní her	jsem na FB dlouho	mě to takhle vyhovuje	čas na FB změnit
Uvědomění dopadů PC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	FB a hry, trochu jo
Kyberšikana	zesměšňování veřejně	-	-	-	nadačky	-	foto známého	text zesměšňování foto	šikana přes internet	-	-
Sexting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stalking / Kyberstalking	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ponásledování přes PC
Kybergrooming	vydává za něčoho jiného	-	-	-	-	-	-	manipulace	cože?	-	cože?
Nepřijemná situace	posmívání	-	-	-	-	-	-	opatrnost	-	-	-
Získané informace o nezájmových jevech	doma, mamka učitelka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Informovanost rodičů o tom, co dělám na PC	nastíuř	-	nesnáším koukání přes rameno	-	museli byt sennou pořad	-	-	nepřijemná, když koukají	-	-	-

Vysvětlivky k tabulce č. 2:

Okolnosti - okolnosti, které ovlivňují strávený čas na počítači

Monitoring - počáteční fáze výzkumu, vyplňování předem připravených dotazníků

PC – Počítač

FB - Facebook

Příloha II. Přepis diskuze

Já: *Dobrý den kluci, tak nejdříve se představíme, řekneme něco o sobě, třeba náš nejoblíbenější film. Jo? A pojedeme do kolečka. Tak a už ctíme pravidla, která jsme si nastavili. Já začnu, jmenuji se Jiří Koleč a můj nejoblíbenější film je vykoupení z Věznice Shawshank..*

(2 minuta)

Jakub K.: *Jmenuji se Jakub K. a mám rád asi Trilogii Hobita*

Jakub M.: *já jsem Kuba M. moje oblíbené filmy jsou trilogie Pána prstenů a Star Wars*

Pavel T.: *takže já jsem Pavel T. a můj oblíbený film je Hobit*

Ondra Š.: *já jsem Ondra Š. a můj oblíbený film je Rychle a zběsile*

Ondra N.: *já jsem Ondra N. a můj oblíbený film je Hobit*

David S.: *já jsem David S. a můj oblíbený film je Rychle a zběsile*

Matěj S.: *já jsem Matěj S. a taky Rychle a zběsile*

Jirka O.: *já jsem Jirka O. a mým oblíbeným filmem jsou Pelíšky*

David K.: *já jsem David K. a mým oblíbeným filmem je asi Twenty pull ups*

David Č.: *já jsem David Č. a moje nejoblíbenější filmy jsou asi taky Rychle a zběsile*

Honza R.: *a já jsem Honza R. a můj oblíbený film je třeba Rambo 4*

Já: *já vám děkuji a jen připomínám, že tato diskuze mi slouží pouze ke studijním účelům.*

Já: *Bylo vám příjemné, když jsem se vás zeptal, kolik času strávíte na PC?*

Honza R.: *joo.*

Jakub K.: *bylo mi to jedno.*

(3 minuta)

Já: *Jaká je vaše první vzpomínka na PC?*

Jakub K.: *u mě, když mi bylo asi 6 let, tak se mi podařilo nějak přeprogramovat nebo předělat nastavení ve worddech a vůbec nevím jak.*

Já: *Chodil jsi tedy na počítač už odmala?*

Jakub K.: *Jojo, už jsem byl v první třídě.*

Jirka O.: *já si pamatuju, že mě docela trápilo, že jsem dostal počítač až jako poslední ve třídě, to bylo takový posměškový, ale nějak se mi povedlo to překousnout.*

Já.: *Kluci bavilo vás vždycky věnovat se aktivitám na PC?*

Jakub K.: *vždycky ne.*

Ondra N.: *jak kdy, někdy jsem si šel raději zahrát fotbal.*

Já.: *Dáváš tedy přednost sportu?*

Ondru N.: *Mno nějakým sportovním aktivitám jo mno, ale samozřejmě na počítači jsem taky.*

Já: *Jakube, ty jsi říkal, že vždycky ne.*

Jakub K.: *mno ono záleží na počasí.*

Já: *ale když jsi na intru a je hezké počasí, jsi i přesto na PC.*

Jakub K.: *tak to už je zase lenost, že se mi nikam tady chodit nechce. To co potřebuju, tak, už tady znám.(v ČB).*

Já: *takže než abych šel něco dělat, tak je pro mě jednodušší jít k počítači?*

Jakub K.: *Jo mno.*

Já: *Chtěl by se ještě někdo vyjádřit?*

Jirka O.: *je to pro mě taková poslední záchrana.*

(6 minuta)

Já: *Jaká je vaše nejoblíbenější činnost na PC?*

Ondra N.: *koukám na sportovní články.*

Já: *pojdme udělat zase kolečko jo?*

Jakub K.: *já většinou Facebook a nějakou tu hru.*

Kuba M.: *já to mám stejně jako Jakub anebo ještě koukání na videa.*

Pavel T.: *mnoo já Facebook, filmy a hry*

Ondra Š.: *já Facebook a youtube, hlavně písničky*

Ondra N.: *mno já ten sport a Facebook*

David S.: *já písničky nebo nějaký hry, Facebook jen když potřebuju něco najít*

Matěj S.: *já taky Face a občas hry*

Jirka O.: *závisí to na tom, jakou mám náladu, když mám náladu zahrát si hru, tak prostě jdu a zapnu si bez přemýšlení hru. Když si nechci zahrát hru, tak si zapnu Facebook a youtube nebo nějakou muziku video, nebo film třeba.*

David K.: *já asi nejvíc ten Facebook, nějaký filmy a pak hry.*

David Č.: *já taky tak.*

Honza R.: *mno já taky, hlavně Facebook, když přijdu ze školy, na youtube taky koukám, většinou na videa, no a taky si i zahraju.*

Já: *Kluci, několikrát tady byl zmiňován facebook, kdybych se k tomu vrátil, co vás na facebooku láká?*

Ondra N.: *novinky třeba*

Já: *máš svou oblíbenou stránku nebo novinky o lidech?*

Ondra N.: *všeobecně se tam člověk toho hodně dozví, nebo když si s někým třeba píšu, nebo novinky o lidech, který nevidám.*

Jirka O.: *je to levnější než psát smsky a je to rychlejší než psát emaily, prostě je lepší, když jsem s daným člověkem na chatu zadarmo, než abych sním telefonoval za peníze.*

Jakub K.: *joo mno*

Honza R.: *já taky tak, mám tam třeba stránky různý*

Já: *jaké stránky?*

Honza R.: *mno o autech třeba.*

Já: *Když jsem s vámi vyplňoval ty dotazníky, přemýšleli jste zpětně, kolik jste vůbec strávili času třeba na tom Facebooku?*

Ondra N.: *ne*

Honza R.: *ne*

Jakub K.: *u mě to mělo asi opačný efekt, já jsem tam, když si s někým něco domlouvám a myslel jsem si, že jsem tam vždycky podstatně dýl.*

Já: *Je nějaká činnost, kterou neděláte rádi na PC?*

Jirka O.: *škola.*

Jakub K.: *jo.*

Jirka O.: *nejhorší jsou referáty, zas na druhou stranu, když vy škole dostanu úkol, že mám udělat prezentaci s obrázkama na zajímavé téma, tak to mě docela i baví. U toho jsem schopen strávit třeba i 3 hodiny a nějak mě to netrápí..*

Já: *Kluci, víte co je to kyberšikana?*

Jakub K.: *jo, to je zesměšnění někoho, jako veřejně, třeba na tom facebooku a takhle*
Ondra N.: *nadávký třeba.*

David K.: *je to šikana přes internet*

Jirka O.: *můžete to být textový zesměšnění, nebo třeba vyfocení v nějaký směšný poloze, nebo nahrát nějaký video, nebo stačí i zvuková stopa.*

Já.: *Kyberšikana můžeme definovat jako zneužití informačních komunikačních technologií, zejména pak mobilů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy. Sexting je složeninou ze slov sex a textování, a znamená elektronické rozesílání textových zpráv, videí či fotografií se sexuálním obsahem.*

Já: *Setkali jste se někdy s tím, že dal někdo na internet něčí nahatou fotku?*

Matěj S.: *joo to jo, ale né mojí. Spíš někoho známého.*

(14minuta)

Já: *Víte co je to stalking nebo v našem případě kyberstalking?*

Honza R.: *to je pronásledování, nějaký neustálý pronásledování někoho a když je to kyberstalking, tak přes smsky nebo přes počítač.*

Já: *Stalking se označuje jako opakované a stupňované obtěžování, které má různou podobu. Pronásledovatel může svou oběť třeba bombardovat smskama, emaily nebo telefonáty. Ve spojení s informačními komunikačními technologiemi u útočníka hovoříme o termínu kyber-stalking. Jde tak o zasílání různých zpráv prostřednictvím instant messengerů, chatů apodobně.*

Já: *Víte co je to kybergrooming?*

Jakub K.: *joo to je třeba na těch seznamkách, že se třeba nějaký chlap vydává za někoho jiného než je, aby toho druhého vytáhnul ven.*

Jirka O.: *může to být i jiná manipulace, třeba k nabádání. Plácnu, třeba k nějaký trestný činnosti, nemusí to být zrovna drogy, ale tak různě.*

Já: *Ano je to chování uživatelů internetu, které vyvolává v člověku falešnou důvěru s cílem připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Útočníci bývají často pedofilové. Za kybergrooming se také často považuje jakákoli manipulace dětí a mladistvých prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.*

Já: *Kluci, slyšeli jste někdy tyto termíny, tato slova, která jsem vám teď říkal poprvé?*

Já: *Kdo z vás slyšel slovo kyberšikana, zvedněte ruce? Hmm, všichni. Kdo sexting? Jeden z vás. Kdo slyšel stalking nebo kyberstalking? Tři?*

Jirka O.: *Já to slyšel pod pojmem rybolov.*

Já: *Přejdeme k hodnocení toho týdenní monitoringu. Na Facebooku jste byli 201 hodin a 18 minut, a pařili jste 152 hodin 24 minut.*

Já: *Překvapila vás suma strávených hodin na PC hrách?*

Pavel T.: *na to, že to je pouze na PC a není k tomu připočtený strávený čas na mobilu, tak je to dost.*

Ondra N.: *to je dost.*

Já: *Je dobře, podle vás, že si myslíte, že strávený čas hrami je malý?*

Jakub K.: *není to dobře, že jsme tím strávili až příliš moc času.*

Já: *myslíš si, že jste si uvědomili, že netrávíte příliš mnoho času hrami?*

Jakub K. joo

Jirka O.: *zas na druhou stranu, člověk si může říct, hrál jsem málo, musím přidat.*

Já: *myslíš, že pokud si člověk uvědomí, kolik času strávil hraním her může mít i opačný efekt?*

Jirka O.: *jo no.*

(23 minuta)

Pavel T.: *Kolik hodin má erotika?*

Já: *18 hodin 54 minut*

Pavel T.: *náhodou, to je docela dost.*

David Č.: *to je fakt dost.*

Jirka O.: *za týden je to v pohodě*

David K. joo *to je v pohodě*

Já: *A společně jste celkově strávili na PC 773 hodin a 27 minut*

Honza R.: *tyy joo, to je dost, když se zamyslím sám nad sebou, tak jsem na tom facebooku asi fakt dost. Defakto je to první co zapínám, když přijdu ze školy.*

Já: *Honzo, bylo ti tohle všechno k něčemu bylo?*

Honza R.: *joo to asi jo, asi bych chtěl i ten čas na facebooku změnit.*

Já: *Pojďme udělat kolečko*

David Č.: *mě taky překvapil ten facebook, ale měnit nic nechci, mě to takhle vyhovuje.*

David K.: *mě docela překvapilo, kolik hodin jsme schopný strávit na tom facebooku, asi i já sám, bych si měl více ohlídat čas na FB, přijde mi, že jsem tam asi fakt dlouho. Asi bych ten čas, mohl strávit i jinak.*

Jirka O.: *tak mě taky překvapily ty celkový hodiny, ale spíš než ten FB mě překvapil ten malý počet hodin u her, protože když to tak pozoruju, tak mi přijde, že spousta lidí hraje spíš hry, myslel jsme si, že hry budou mít víc hodin než FB. Ale kdyžto tak vezmu, tak já osobně bych asi měl omezit hraní her, abych ten čas mohl využít někde jinde.*

David S.: *tak jako celkově hodin to málo není, ale já na pc koukám spíš jen na filmy nebo dělám věci do školy, který udělat musím, takže to ber tak nějak jak to přijde.*

Matěj S.: *mě asi jenom ten facebook, a hry hraju až když přijdu večer na intr a nemám tu co dělat tak hraju hry.*

Ondra N: *tak ono vůbec, ta dnešní generace tráví tímhle spoustu času, a všímám si i toho, že je to čím dál horší, třeba teď jsem se o tom přesvědčil, když jsem slyšel ty čísla. Já osobně, jsem na PC kvůli filmům a na FB jsem minimálně.*

Ondra Š.: *mě to taky přijde dost, ale já osobně poslední dobou na ten počítač už moc nechodím, ale ten facebook mi přišel dost, taky jsem si myslel, že hry budou mít víc. (32 minuta)*

Pavel T: *já si myslím, že je to daný tím, že od rána od 8 hod. sedíme do 16 hod. ve škole, pak jsme z toho unavený, a pak doma si u toho počítače odpočineme. Ale беру to i jako vysvobození, protože když jsem línej něco dělat tak jsem na tom FB, ale hlavně je to asi tím, že když jsem na intru, tak mě na tom FB drží holka, protože kdybych jí nepsal, tak by to bylo asi v háji. A taky mě překvapily hodiny na tom FB, protože dost lidí je na FB i na mobilu.*

Jakub M: *mno těch hodin je hodně, ale nepřekvapilo mě to.*

Jakub K: *mě se zdál ten facebook hodně, ale myslím si, že se to nezmění. Já to vidím i u bráchy, třeba o víkendu já vstávám pozdě a brácha už od rána sedí na počítači, a to mu je 20 let.*

Jirka O.: *ono každá generace má něco, třeba co slyším od táty a strejdy, jak se kravili v lese na motorkách, stavěli si motokáry a takhle, prostě každá generace má něco svého a tohle je doba počítačů, do který jsme se narodili a tak to tak беру a pokud bych to chtěl brát jinak, tak stejně ničeho nedocílím.*

Já: *Kluci nebojíte se, že ten elektronický svět, by na vás mohl mít špatný vliv?*

Honza R.: *podle toho co, třeba ten zmiňovaný facebook, asi trošku jo. Pak ty hry, ty jsou taky různý.*

Já: *Nebojíte se, že kvůli elektronické komunikace by jste se dostali do situace, která by vám byla nepřijemná? Třeba, že by jste byli účastníci kyberšikany a těchto nežádoucích jevů?*

Jirka O.: *pokud je člověk opatrný a obestřený tak ne. Ale člověk se musí mít napozoru, protože dneska jakmile se něco někde nebo někomu stane nebo někde někdo vyvádí, tak se všechno dává hned na facebook.*

Jakub K.: *třeba ten kdo se dostane na FB a vadí mu to, tak ten co to tam dal, to třeba nechce ani stáhnout už jenom kvůli tý srandě.*

Jirka O.: *mě se něco podobného už něco stalo, ze začátku jsem byl naštvaný, když to vidělo spousta lidí. Mě totiž jednou vyfotili v takový trapný čepici a dali to na face, a najednou se stupňoval počet like a sdílení a mě to čím dál víc štválo, ale časem jsem to nějak překousnul a teď se tomu směju taky. Podle mě to bylo asi nejlepší řešení, když jsem k tomu přistoupil, tak, že jsme si pak dělal srandu i sám ze sebe.*

Já: *Kluci sdílíte taky nějaká taková podobná videa či fotky?*

Pavel T.: *většinou ne.*

Jakub K.: *moc ne*

Jirka O.: *spíš ne*

(39 minuta)

Já: *Kluci, vyhledáváte sami nějaké informace ohledně kyberšikany a těchto jevů, které jsme dnes zmiňovali?*

Všichni: *Ne.*

Já: *Bavíte se o těchto problémech alespoň doma? (všichni kývali hlavou ze strany na stranu, což symbolizovalo „ne“)*

Jakub K.: *spíš ne, jen občas, ale jenom kvůli tomu, že je mamka učitelka.*

Já: *Poslední otázka, vědí rodiče co děláte na PC?*

Pavel T.: *já úplně nesnáším, když mi mamka kouká přes rameno do PC.*

Jakub K.: *naši asi tuší co tam dělám, ale nejsou si jistý.*

Ondra N.: *aby věděli všechno, to by se mnou museli sedět u pc pořád.*

Jirka O.: *já to mám taky tak, jakmile vidím, že ke mně někdo jde, minimalizuju facebook a dělám, že dělám něco jiného. Protože je mi to nepříjemný, když mi tam koukají.*

Já: *Je ještě něco, co by jste chtěli říct, nebo se na něco zeptat? (Všichni kývali hlavou do strany a signalizovali, že už nic nemají.)*

Já: *Tak vám kluci moc děkuji, že jste mi pomohli a můžete jít.*

Abstrakt

KOLEŠ, Jiří. *Možná rizika elektronické komunikace u středoškolské mládeže*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Alena Nohavová, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá moderní elektronickou komunikací a jejím využíváním středoškolskou mládeží. Zaměřuje se především na možná rizika spojená s využíváním elektronické komunikace. Hlavním cílem práce je poukázání na sociálně patologické jevy spojené s IT komunikací.

Teoretická část je zaměřena především na sociálně patologické jevy spojené s užíváním IT komunikace, jako je kyberšikana, stalking, sexting, kybergrooming, sociální inženýrství a manipulativní komunikace.

Ve výzkumné části je zkoumaná frekvence používání elektronického způsobu komunikace u středoškolské mládeže, míra informovanosti o sociálně patologických jevech spojených s elektronickou komunikací, a zda se středoškolská mládež osobně setkala s kyberšikanou.

Klíčová slova: elektronická komunikace, středoškolská mládež, kyberšikana, sexting, stalking, kybergroomig, sociální inženýrství, manipulativní komunikace.

Abstract

Potential risks of electronic communication among secondary school teenagers.

Key words: electronic communication, high school youth, cyberbullying, sexting, stalking, cyber grooming, social engineering, manipulative communication

The bachelor thesis focuses on modern electronic communication and its use by high school youth. It is aimed primarily at the possible risks connected with the use of electronic communication. The main goal of the thesis is to point out the sociopathological occurrences connected with the IT communication.

The theoretical part of the thesis is mainly concerned with the sociopathological occurrences connected with the usage of IT communication, such as cyberbullying, stalking, sexting, cyber grooming, social engineering and manipulative communication.

The practical section of the thesis explores the frequency of the use of electronic communication by high school youth, the extent in which they are acquainted with sociopathological occurrences connected with electronic communication, and whether the students themselves have personally experienced cyberbullying.